

SPREČAVANJE I ISKORENJIVANJE FEMICIDA U SRBIJI

Elektronski bilten br. 5

Oktobar, 2020.

Urednica: dr Vida Vilić

Elektronski bilten br. 5

Oktober 2020.

Urednica biltena: dr Vida Vilić

SADRŽAJ

In memoriam: Dajana Rasel (Diana Russell 1938–2020)	3
Diana Russell: Odabrani govori o femicidu	6
· <i>Definisanje femicida, uvodni govor predstavljen na Simpozijumu UN o femicidu 26. novembra 2012. godine</i>	6
· <i>Femicid – moć naziva, 5. oktobar 2011. godina</i>	8
Globalna koordinacija lokalnih strategija:.....	9
Preporuke iz Priručnika za praktični pristup za sprečavanje, rešavanje i dokumentovanje slučajeva nasilja u porodici za vreme pandemije kovid-19	9
1. SPREČAVANJE NASILJA U PORODICI	9
2. REŠAVANJE NASILJA U PORODICI	11
3. DOKUMENTOVANJE NASILJA U PORODICI.....	13
Deset preporuka za obezbeđivanje boljeg pristupa pravosuđu ženama za vreme kovid-19 krize	14
11.000 slučajeva porodičnog nasilja u 2020, ubijeno 15 žena	16
Porast nasilja u porodici za vreme socijalne izolacije: Šta nam je to otkrilo?	17
Mala vakcina protiv nasilja u porodici:	19
Kampanja feminističkih aktivistkinja iz Wuhan za vreme COVID-19	19
Intervju sa Kosanom Beker, programskom direktorkom udruženja građanki FemPlatz, povodom objavljivanja Izveštaja o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji 2019. godine.....	21
Iz presuda Viših sudova u Zaječaru, Šapcu, Negotinu i Beogradu	24
· Prvi slučaj.....	24
· Drugi slučaj.....	24
· Treći slučaj.....	25
· Četvrti slučaj.....	26
Femicid i pokušaji femicida u periodu januar – jun 2020. godine	27
· <i>Polio ženu benzinom pa je zapalio</i>	27
· <i>“Srpski Romeo i Julija”</i> : <i>Zet izbo nasmrt svastiku, pa se ubio</i>	28

IN MEMORIAM: DAJANA RASEL (Diana Russell 1938-2020)

Dajana Rasel posvetila je svoj život zaustavljanju nasilja prema ženama¹

Na Međunarodnom tribunalu za zločine prema ženama u Briselu 1976. godine, Dajana Rasel je prvi put upotrebila termin **femicid**, ne definišući ga tada: *Moramo shvatiti da su mnoga ubistva zapravo ubistva žena. Moramo priznati seksualnu politiku tih ubistava.*

U svojoj knjizi „Silovanje u braku“ (1990), ona definiše femicid kao **ubijanje žena jer su žene**. Zajedno sa Džejn Kaputi, u tekstu „Govoreći neizrecivo“ (1990), definiše femicid kao **ubijanje žena od strane muškaraca iz mržnje, prezira, zadovoljstva ili osećaja vlasništva nad ženama, odnosno, seksizma**. U knjizi „Femicid, politika ubijanja žena“ (1992), zajedno sa Džil Radford, definiše femicid kao **mizogina ubistva žena od strane muškaraca**. U knjizi „Femicid u globalnoj perspektivi“ (2001), zajedno sa Robertom Harms, daje novu definiciju femicida, definišući ga kao **ubijanje žena od strane muškaraca zato što su žene**.

Dr Rasel je bila jedna od glavnih ekspertkinja za seksualno nasilje i zlostavljanje žena i devojčica u svetu. Tokom poslednjih 40 godina, bila je veoma angažovana u istraživanju ovih krivičnih dela, napisala je i uredila 17 knjiga i brojne članke, od kojih su mnogi postali autoritativni izvori o silovanju, incestu, femicidu i uzročno-posledičnim vezama između pornografije i seksualnog nasilja. Prenosimo samo deo njene biografije.

Rođena sam 1938. godine i odrasla sam u Kejptaunu u Južnoj Africi. Ja sam četvrto od šestoro dece, imam mlađeg brata blizanca. Moj otac je rođen u Južnoafričkoj Republici i bio je poslanik u Parlamentu 1945. godine, a moja majka, rođena Britanka, došla je u Južnoafričku Republiku kako bi podučavala besedništvo i dramu, a postala je majka i domaćica sa punim radnim vremenom kada se udala za mog oca. Nakon diplomiranja na Univerzitetu u Kejptaunu, početkom 1957. godine, sa 19 godina sam otišla u Englesku. Nakon dve godine rada u Engleskoj, počela sam da se bavim društvenim naukama, upisujući postdiplomske studije na Londonskoj školi ekonomije i političkih nauka (LSE). Pored toga što sam poslediplomske studije završila sa odlikom, dobila sam nagradu kao najbolja studentkinja na programu društvenih nauka 1961. godine. Oduševljena mojim neočekivanim postignućem, odlučila sam da

¹ Za kompletne tekstove videti:

<https://www.dianarussell.com> i

<https://www.legacy.com/obituaries/sfgate/obituary.aspx?n=diana-russell&pid=196561653>

odustanem od poziva socijalnog radnika i da umesto toga počnem sa pripremom doktorata u Sjedinjenim Američkim Državama, želeći da studiram socijalnu psihologiju. Tokom posete mojoj porodici 1963. godine, pridružila sam se Liberalnoj stranci koju je 1953. osnovao Alan Paton, poznati autor knjige „Okrievi voljenu zemlju“ (1948). Posle učešća u mirnom protestu u Kejptaunu 1963. godine uhapšena sam sa ostalim demonstrantima. Razočarana mirnim protestima, donela sam najsnažniju odluku koju sam ikada donela u životu: da se pridružim ilegalnoj revolucionarnoj organizaciji pod nazivom Afrički pokret otpora (ARM).

Otputovala sam u SAD i započela svoje interdisciplinarne diplomatske studije na Harvard univerzitetu u jesen 1963. godine, kada sam imala 23 godine. Dok sam boravila tamo, moje interesovanje je bilo fokusirano na sociologiju i proučavanja revolucije. Po završetku studija na Harvardu, stekla sam mesto naučne saradnice na Univerzitetu Princeton, gde sam radila na doktorskoj disertaciji. Udala sam se za američkog psihologa 1968, koji je predavao i vodio istraživanje na Kalifornijskom univerzitetu u San Francisku, a 1969. godine sam prihvatila mesto docentkinje na predmetu sociologija na Mils koledžu (Mills College), privatnoj ženskoj školi u Oklendu u Kaliforniji. Tokom prve godine na ovom koledžu, predavala sam prvi kurs za žene koji je ikada bio ponuđen tamo i jedan od prvih kurseva za žene koji se predavao u SAD. Tokom 22 godine koliko sam ostala na Mils koledžu, stekla sam zvanje redovne profesorke sociologije, ali sam bila u mogućnosti da odigram glavnu ulogu u uvođenju feminizma na ovaj, do tada, seksistički fakultet, predavanjem dodatnih kurseva o ženama i seksizmu, kao i davanjem inicijative za pokretanje i razvoj ženskih studija, kao glavnog a ne opcionog predmeta.

Moja knjiga „Politika silovanja“ (1975) spada u prve feminističke analize u kojima se sugerše uzročno-posledična veza između prihvaćenih predstava o muškosti i izvršenja dela silovanja. Moja teorija da je silovanje čin usklađenosti sa idealima maskuliniteta, pre nego devijantni čin, doprinela je revolucionarnom razumevanju u društvu ovih traumatičnih, mizoginih zločina. Tokom 1977. godine započela sam naučnu studiju o stopi i posledicama silovanja i ince-

stuoznog zlostavljanja žena na osnovu intervjua sa 930 žena u San Francisku. Opisala sam i analizirala nalaze ovog istraživanja u nizu knjiga, uključujući „Silovanje u braku“ (1982), „Seksualno iskorišćavanje: silovanje, seksualno zlostavljanje dece i uznemiravanje na radnom mestu“ (1984) i „Tajna trauma: Incest u životu devojaka i žena“ (1986). „Tajna trauma“ je prva naučna studija o incestuoznom zlostavljanju koja je sprovedena i bila je ko-primalac prestižne nagrade C. Wright Mills 1986. godine.

Predefinisanjem i politizovanjem termina Carol Orlock „femicid“ (1976), termin počinje da se koristi kako „ubijanje žena od strane muškarca zbog toga što su žene“. Kasnije sam to razradila u knjizi „Femicid: Politika ubijanja žena“ (1992), čija sam koautorka. Ovo delo je bilo inspirisano poznatom meksičkom antropološkinjom i nekadašnjom zastupnicom u Kongresu Marselom Lagard (Marcela Lagarde), koja je pokrenula pokret protiv femicida u Meksiku. Mobilizacija feministkinja u borbi protiv ovog široko rasprostranjenog mizoginog zločina proširila se na Gvatemalu, Kostariku, Čile, El Salvador i nekoliko drugih latinoameričkih zemalja.

Kad se osvrnem na kritičko razmatranje pitanja pornografije, 1977. godine bila sam jedna od članica osnivačica udruženja Žene protiv nasilja u pornografiji i medijima (VAVPM) - prva feministička anti-pornografska organizacija u SAD i u svetu. Takođe sam bila među prvima kada sam 1977. objavila feminističku analizu pornografije („O pornografiji“, Chrisalis, br. 4, str. 11-15). Godine 1993. uredila sam antologiju o pornografiji pod nazivom „Činjenje nasilja privlačnim: Feministički pogled na pornografiju“. Osim što sam jedna od pionirki među feministkinjama drugog talasa koja nudi feminističku analizu silovanja, moje knjige su takođe posvećene najširem rasponu nasilja prema ženama i devojkicama, uključujući različite vrste silovanja (npr. silovanje od strane muževa, ljubavnika, rođaka, stranaca i poznanika), premlaćivanje/udaranje žena, femicid, mučenje žena, incestuozno i vanbračno seksualno zlostavljanje dece i pornografsko seksualno nasilje.

Pored toga što sam 40 godina života posvetila istraživanjima muškog seksualnog nasilja i svim nivoima zlostavljanja žena, imam i dugu istoriju

feminističkog aktivizma u SAD, Južnoafričkoj Republici i nekoliko drugih zemalja. Uspela sam da mobilišem feministkinje da mi se pridruže u organizaciji prvog feminističkog Međunarodnog suda za zločine prema ženama (International Tribunal on Crimes Against Women). Ovaj četvorodnevni svetski događaj dogodio se 1976. godine u Briselu u Belgiji. U uvodnom izlaganju je učestvovalo oko 2.000 žena iz 40 zemalja, a Simon de Bovoar (Simone de Beauvoir) je u uvodnom govoru rekla: Pozdravljam Međunarodni sud, kao početak radikalne dekolonizacije žena.

Možda je najznačajniji teorijski doprinos u oblasti ženskih studija Dajana Rasel dala u samo jednoj reči – femicid. Namera joj je bila da ovaj termin politizuje. Želela je da skrene pažnju na mizoginiju koja vodi u smrtonosne zločine prema ženama, za koje je rekla da rodno neutralni izrazi kao što je „ubistvo“ nisu adekvatni. Da bi se nosila sa ovim ekstremnim zločinima prema ženama, dr Rasel je insistirala da su femicidi, poput zločina iz mržnje na osnovu rase, takođe zločini iz mržnje. Feministički pokreti u mnogim zemljama Latinske Amerike usvojili su upotrebu politizovanog

Izvor fotografija: www.dianarussell.com

termina femicid i uspešno ga koristili za društveno, političko i pravno rešavanje smrtonosnog nasilja prema ženama u njihovim zemljama.

Pored pisanja knjiga i tekstova, Dajana Rasel je uvek nalazila vreme za rad na terenu. Često je bila na prvim linijama feminističkih protesta u SAD, Južnoafričkoj Republici, Velikoj Britaniji. Zbog građanske neposlušnosti bila je uhapšena i tužena više puta. Dajana je počela pisanje memoara, ali je preminula pre nego što ih je završila.

DIANA RUSSELL: ODABRANI GOVORI O FEMICIDU

Definisanje femicida, uvodni govor predstavljen na Simpozijumu UN o femicidu 26. novembra 2012. godine²

Najtopliji pozdrav svima vama! Biti danas sa vama jedno je od najzujbudljivijih iskustava u mom životu. Dok sam se više od 37 godina borila i zalagala za usvajanje termina „femicid“ u SAD i mnogim drugim zemljama, nikada nisam ni zamišljala da ću imati čast da u svom životu govorim na Simpozijumu UN o femicidu. Rashida Manjoo, specijalna izvestiteljka UN za nasilje prema ženama, istakla je u rezimeu izveštaja sa sastanka ekspertske grupe od 12. oktobra 2011. godine važnost usvajanja jasne definicije femicida, kako bi se sproveda efikasna istraga i procesuiranje ovih smrtonosnih zločina. Danas je moj važan zadatak da vam pružim ono što ja smatram najboljom definicijom femicida koju treba koristiti svuda u svetu, na globalnom nivou. Počeću opisom kratke istorije ovog važnog koncepta.

Pojam „femicid“ je prvi put u novijoj prošlosti upotrebljen u javnosti kada sam pred Međunarodnim sudom za zločine prema ženama u Briselu 1976. godine svedočila o ovim smrtonosnim mizoginim zločinima. Pomenuti skup sastojao se iz četvorodnevni radikalnih feminističkih globalnih govora žena – prisustvovalo je oko 2.000 žena iz 40 zemalja, što je Simone de Beauvoir pozdravila kao „početak radikalne dekolonizacije žena.“ Rečenica koja predstavlja početak i kraj ove diskusije glasi: Moramo da shvatimo da najveći broj ubistava zapravo predstavlja femicid. Moramo prepoznati seksualnu politiku ubistva. Od spaljivanja veštica u prošlosti, preko novijeg rasprostranjenog običaja čedomorstva ženskih beba u mnogim društvima, do ubistva žena iz „časti“, shvatamo da femicid postoji već dugo. Ali budući da uključuje samo žene, nije postojao naziv koji bi ovo delo opisao, sve dok pojma „femicida“. Zatim, nakon što su navedeni brojni slučajevi femicida u San Francisku, ja sam svedočenje zaključila

rečenicom: Muškarci nam kažu da se ne bavimo morbidnim interesovanjima za ove zločine.

Ubistvo i sakaćenje žene ne smatra se političkim događajem. Muškarci nam kažu da ne mogu svi oni biti krivi za ono što radi nekoliko manijaka. Pa ipak, sam proces poricanja političkog sadržaja terora pomaže da se on nastavi, drži nas slabima, ranjivim i plašljivim. Ovo je moderno spaljivanja veštica koje se događa u XX veku. Takozvani „manijaci“ koji vrše ovakva zverstva vode se sledećim zaključkom: mržnja prema ženama prožima celu kulturu. [...]

Verovatno vam je očigledno da moje svedočenje nije napisano na jeziku koji nalazite u dokumentima UN! To je jezik pokreta za oslobođenje zapadnih žena, koje su prve počele borbu protiv mnogih i različitih oblika nasilja i seksualnog zlostavljanja žena i devojčica. Iako ovo svedočenje nije dalo eksplicitnu definiciju femicida, ono ipak jasno ukazuje na to da se termin femicid odnosi na mizogino ubistvo ili ubistvo žene.

U prvoj knjizi koju sam napisala 1992. godine koja se zove „Femicid: politika ubijanja žena“ zajedno sa Jill Radford, definisala sam femicid jednostavno kao „mizogino ubijanje žena od strane muškaraca“. U delu „Femicid u globalnoj perspektivi“ (2001), redefinisala sam pojam femicida kao „ubistvo žena od strane muškaraca, zbog toga što su žene.“ Konačno, zbog činjenice da mali procenat žena takođe ubija žene, nedavno sam usvojila i definiciju koja jako podseća na onu objavljenu u dokumentu UN od 7. maja 2012. godine, da je „femicid ubistvo žene jer je žena.“ Moja jedina zamerka na ovu definiciju je da se ona odnosi samo na ubistvo jedne žene samo zbog njenog roda. Jasno je da bi trebalo da se odnosi i na jednu i na milion ubijenih žena. Stoga sada definišem femicid kao ubistvo jedne ili više žena od strane jednog ili više muškaraca, zbog toga što su žene. Sumnjam da su mnogi od vas koji su danas ovde čuli za izraz „feminicid“. Kada su me pozvali na seminar o feminizmu u Huarezu u Meksiku 2004. godine, koji je pokrenula radikalna feministička antropološkinja i članica Kongresa Marcela Lagarde, ona me je pitala da li može da femicid prevedu na španski jezik kao „feminicid“. Naravno, pristala sam. Međutim, 2006. godine, Lagarde je redefinisala pojam feminicida, dodajući mojoj definiciji femicida iz 2001. godine

² Originalan govor je dostupan na:
[http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide - United Nations Speech by Diana E. H. Russell Ph.D.pdf](http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide_-_United_Nations_Speech_by_Diana_E._H._Russell_Ph.D.pdf)

nekažnjivost kojom se ti zločini obično tretiraju u Južnoj Americi, posebno od mizoginih odeljenja za pravdu (ili nepravdu) kao i od mizoginih policijskih snaga. Sada razumem da ona i njene pristalice tvrde da je Lagarde skovala termin *femicid*. Takođe, definicija mora da bude „zvučna“ kako bi odvojila samu pojavu od društvene reakcije na nju. Tako, na primer, ako muškarac koji zlostavlja ženu na kraju i ubije ženu, trebalo bi da bude kriv za *femicid*. Ako bude uhapšen i proglašen krivim za ovaj zločin, onda po Lagardeovoj definiciji, više nije kriv za *femicid*, jer za delo nije prošao nekažnjeno. Ovo pokazuje zašto revidirana definicija *femicida* koju je predložila Lagarde mora biti odbačena. Pored toga, ovo nije prijemčiv izraz koji bi ljudi zapamtili, jer ga je teško izgovoriti. Trebale su mi godine da i ja savladam izgovor. Probajte i sami u pauzi za ručak i uporedite „*femicid*“ sa „*femicid*“. Nažalost, u mnogim zemljama Latinske Amerike razvio se vrlo destruktivan sukob na osnovu toga da li su se feministkinje odlučile da usvoje termin *femicid* ili *femicid*.

Feministkinje koje su usvojile termin „*femicid*“ obično odbijaju da rade sa onima koje su usvojile termin „*femicid*“ i obrnuto. Iskreno se nadam da se ovakva nesrećna situacija neće proširiti na druge zemlje. Iz tog razloga, bila sam vrlo uznemirena kad sam pročitala da je izvestiteljka Manjoo, u svom rezimeu izveštaja, izjavila da bi „usvajanje *femicida* na engleskom moglo biti korisno kada je u pitanju odgovornost države“. Oštro se protivim ovom predlogu, iz razloga koji su do sada očigledni. Smatram da je od vitalne važnosti držati se samo jednog termina, termina „*femicid*“, bez obzira na primarni jezik koji se govori u zemlji koja usvaja ovaj termin. Pošto moja definicija *femicida* predstavlja samo malo, ali bitno modifikovanu definiciju UN, pretpostavljam da ćete se svi vi založiti za njeno usvajanje.

Poreklo i važnost pojma „*femicid*“ predstavljen na Međunarodnoj konferenciji „*Stop femicide!*“ koja je održana u Amsterdamu, decembra 2011. godine.³

Prvi put sam čula ovu reč pre 37 godina, 1974.

3 Originalni govor u celosti dostupan je na: https://www.dianarussell.com/origin_of_femicide.html, a originalni video zapis dostupan na: https://www.youtube.com/watch?v=fk9VNHYMOrE&feature=emb_title

godine, kada mi je jedna prijateljica u Londonu rekla da je čula da jedna žena u SAD planira da napiše knjigu pod nazivom „*Femicid*“. Odmah sam bila veoma uzbuđena ovom novom rečju, videvši je kao zamenu za rodno neutralnu reč „*ubistvo*“. [...] Sasvim slučajno, kad sam konačno otkrila da je Carol Orlock autorka koja je planirala da napiše knjigu o *femicidu*, ali to nikad nije učinila, rekla mi je da se ne može setiti kako je definisala *femicid*. Ona je izrazila oduševljenje što sam uspela da oživim ovaj termin, jer to deluje obećavajuće da ću vremenom uspeti da podignem globalnu svest o mizoginom karakteru većine *ubistava* žena i devojčica, kao i mobilisati žene za borbu protiv ovih zločina iz mržnje protiv nas. [...]

Baš kao što se *ubistva* Afroamerikanaca i/ili drugih manjinskih grupa razlikuju kao *rasistička* od onih koja to nisu, tako se i *ubistva* žena moraju razlikovati, ona koja su *femicidi* od onih koja nisu. Kada pol žrtve nije bitan za počinioca, *ubistvo* se kvalifikuje kao zločin koji nije *femicid*. Nakon što sam tokom godina napravila male promene u svojoj definiciji *femicida*, konačno sam je definisala vrlo jednostavno kao „*ubistvo* žena od strane muškaraca, jer su žene“. Međutim, izraz *femicid* ne obuhvata sve rasprostranjeniju praksu *abortusa* ženskih fetusa, posebno u Indiji i Kini. Ispravan termin za ovu *seksističku* praksu je *ženski feticid*. Primeri *femicida* obuhvataju *kamenovanje* žena do smrti (što smatram oblikom *mučenja-femicidom*); *ubistva* žena iz „časti“; *silovanja*; *ubistva* žena i devojaka od strane njihovih muževa, momaka i partnera za *izlazak*, zbog toga što imaju sa nekim seksualnu vezu, zbog toga što su „*buntovne*“ ili zbog bilo kog drugog izgovora; *ubistvo* supruge zbog malog miraza; *smrt* kao rezultat *genitalnog sakaćenja* žena; *žensko seksualno ropstvo*, *ubijanje* žena koje su *prodate* ili *prisiljene* na *prostituciju* od njihovih „*vlasnika*“ *trgovaca ljudima* i *makroa*, *ubistva* žena od strane *mizoginih stranaca*, *poznanika* i *serijskih ubica*.

Postoji *kontinuitet* *femicida* ko *seksističkog ubistva* koji se kreće od toga da npr. muškarac zada vi svoju ženu jer planira da ga napusti pa do toga da jedan ili više muškaraca *ubijaju* grupu žena zbog, recimo, *odbijanja* da u javnosti nose adekvatnu odeću; pa sve do *masovnih femicida*, na primer *veća ljubav prema muškoj deci* dovodi do

ubistva ili smrti zanemarivanjem miliona ženskih beba i devojčica, kao u Indiji i Kini. Moja definicija femicida obuhvata i prikrivene oblike ubijanja žena, na primer kada patrijarhalne vlade i religije zabranjuju ženama upotrebu kontracepcije i/ili odobravanje abortusa, zbog čega milioni trudnica svake godine umiru od neuspelih pokušaja da prekinu trudnoću. I kada se muškarci koji žive promiskuitetno zaraze AIDS-om, oni i dalje misle da imaju pravo na seksualne odnose sa svojim ženama, devojka-
ma i/ili prostitutkama, pa njihovo seksističko ponašanje dovodi do smrti miliona žena i devojaka. [...]

U novije vreme, u svetu je sve veći broj muškaraca na čelu država, koji naređuju vojskama i svojim pristalicama da vrše masovne femicide na taj način što vrše masovna silovanja i polna sakaćenja žena, što je vid namerne strategije u vođenju patrijarhalnih ratova. Ako sve veći broj žena i naših saveznika muškaraca ne uspe da organizuje efikasne strategije protiv femicida i ovako epidemijaska prevalencija femicida u skoro svim zemljama eskaliraće još više. Moramo zahtevati od Ujedinjenih nacija da priznaju da je veliki broj muškaraca uključen u rat protiv žena i devojaka. Moraju se uložiti naponi na nacionalnom i međunarodnom nivou da se pomogne feministkinjama u okončanju ovog rata - uključujući sprovođenje strogih kazni za milione počinitelja femicida, baš kao što su počinitelji genocida krivično gonjeni.

Femicid – moć naziva, 5. oktobar 2011. godina⁴

U poslednje četiri decenije u SAD javna svest o nasilju prema ženama drastično je porasla zahvaljujući ženskom aktivizmu. Međutim, uprkos obimnom medijskom pokrivanju ubistava žena počinjenih od muškaraca, uključujući i mišljenje da je sve veći broj serijskih ubica koji ubijaju žene i devojke, čini se da malo ljudi registruje da su većina tih ubistava ekstremna manifestacija muške dominacije i seksizma. [...] Još 1976. godine, izabrala sam novi termin „femicid“, koji se odnosi na ubistvo žena od strane muškaraca zbog toga što su žene. [...]

Od tada se bavim brojnim različitim strategijama u nadi da će neka od njih nadahnuti femi-

nistkinje u SAD da usvoje ovaj termin umesto rodno neutralnog „ubistvo“. Međutim, većina američkih feministkinja, uključujući i one koje su napore usredsredile na borbu protiv nasilja prema ženama i dalje koristi izraze poput ubistava iz nasilja u porodici, koji zatamnjuju mizogini faktor u praktično svim tim zločinima. Iako su uglavnom partneri ti koji ubijaju žene i koji su počinioci femicida (oko 40 - 50 %), od vitalnog je značaja da se prizna da femicid čine i stranci, poznanici, prijatelji, kolege, makroi i drugi članovi porodice. Hiljade muškaraca koji ubijaju žene svake godine u ovoj zemlji motivisano je mizoginijom. Zaista, velika većina svih ubistava žena su femicidi. Suprotno tome, relativno je mali broj žena koje ubijaju muškarce i to isključivo u samoodbrani. Dakle, iskorenjivanje seksizma, za šta se feministkinje zalažu od samog početka, eliminisalo bi ovaj najmoćniji motiv, a mali je broj muškaraca koji bi ubijali žene. [...] Femicidi se često trivijalizuju i depolitiziraju tvrdnjom da su počinioci „ludi“. Suprotno tome, opšte je prihvaćeno da su linč Afroamerikanaca i mučenje i ubistva zatvorenika iz koncentracionih logora bili politički zločini mržnje, čiji su ciljevi bili očuvanje dominacije bele i arijevske/nacističke nadmoći, bez obzira na psihopatiju počinitelja. U svakom slučaju, mentalna bolest ne oslobađa muškarce od mizoginije ili rasizma. Femicidi su smrtonosni zločini iz mržnje. [...]

Poznati govori Dajane Rasel

Femicide: Sexist terrorism against women. J. Caputi i D.E.H. Russell. U J. Radford i D. E.H Russell (Eds.), *Femicide: The Politics of Woman Killing*. New York, NY: Twayne Publishers, 1992, pp.13–24.

Femicide: Politicizing the killing of Females. D.E.H. Russell. Neobjavljen članak za Konferenciju pod nazivom: *In Strengthening Understanding of Femicide: Using research to galvanize action and accountability*. PATH, InterCambios, MRC, WHO: Washington DC. 2009.

Defining femicide and related concepts. U D.E.H. Russell i R. A. Harmes (Eds.), *Femicide in Global Perspective*. New York, NY: Teacher's College Press, 2001, pp.12–28.

Femicidal pornography. D.E.H. Russell. U D.E.H. Russell i R.A. Harmes (Eds.), *Femicide in Global Perspective*. New York, NY: Teacher's College Press, 2001, pp.50–62.

Femicide: some men's "final solution" for women. U D.E.H. Russell i R.A. Harmes (Eds.), *Femicide in Global Perspective*. New York, NY: Teacher's College Press, 2001, pp. 176–188.

⁴ Original dostupan na: https://www.dianarussell.com/femicide_the_power_of_a_name.html

GLOBALNA KOORDINACIJA LOKALNIH STRATEGIJA:

Preporuke iz Priručnika za praktični pristup za sprečavanje, rešavanje i dokumentovanje slučajeva nasilja u porodici za vreme pandemije kovid-19⁵

U tekstu koji sledi predstavljene su preporučene programske promene koji proizlaze iz iskustava i sprovedenih akcija feminističkih organizacija i organizacija za ženska prava koja se odnose na postupanje u sredinama u kojima se odvija konflikt ili bilo kakva druga katastrofa. Ove aktivnosti se mogu primeniti kako bi se sprečilo, rešilo i dokumentovalo nasilje u porodici u različitim kontekstima, koje se dešava usled kovid-19 krize. Lokalne i nacionalne organizacije treba da iskoristite različite oblike komunikacija, kako bi došle do najširih slojeva društva i obezbedile im dostupnost informacija. U okruženjima u kojima je uveden princip socijalne distance, aktivnosti se mogu obavljati korišćenjem različitih medija, na primer:

- ✓ **Bluetooth slanje poruka.** Ova metoda prenosa poruka sa mobilnog telefona na mobilni telefon može da se primeni u širokoj populaciji i obimu i može biti korisna kada su u pitanju slučajevi nasilja u porodici i kovid-19.
- ✓ **Nacionalni i lokalni radio i TV programi.** Feminističke grupe mogu pripremiti i poslati prilagođene poruke, snimke uživo programa ili najave za lokalne i nacionalne radio i televizijske programe, obezbeđujući iste sadržaje i na znakovnom jeziku, kako bi se doprlo i do gluvih osoba. Radio poruke ponekad mogu bolje dopreći do žena koje su slepe ili slabovide.
- ✓ **Društveni mediji.** Feminističke grupe

mogu da koriste internet platforme kao prostor za slanje ključnih poruka o sprečavanju nasilja u porodici, kao i da određene usluge podrške pruže preko društvenih mreža (npr. Facebook) i mobilnih aplikacija (npr. WhatsApp, Signal ili Viber). Imajte na umu da na nekim mestima vlade prate određene platforme društvenih medija i zato je veoma bitno koje se informacije dele na ovaj način. Mobilna aplikacija Signal se sve češće upotrebljava i smatra se najsigurnijom šifriranom aplikacijom za razmenu poruka.

- ✓ **Angažovanje zajednice.** Ovo može da bude prenošenje određene poruke putem žive reči ili razglasa, kao i putem grupnih aktivnosti koje mogu da se realizuju održavajući bezbednu distancu.
- ✓ **Štampani materijal za informisanje.** Organizacije mogu distribuirati po marketima ili apotekama štampani materijal, poput letaka, brošura ili stripova ili okačiti postere sa informacijama za širu zajednicu. Štampani materijali mogu da budu različitih formata ili da budu na Brajevom pismu ili sa krupnijim slovima. Štampani materijal treba da bude napisan tako da sadržaj bude svima razumljiv i da sadrži slike, gde god je moguće.

1. SPREČAVANJE NASILJA U PORODICI

- ✓ **Angažovati vođe zajednice da promovišu nultu toleranciju prema nasilju u porodici**

Zbog čega to pomaže? Vođe zajednice i drugi uticajni ljudi mogu iskoristiti svoju moć i društveni položaj za promociju progresivnih rodničkih normi, podstaći zdravo ponašanje u društvenim odnosima i osuditi nasilje u porodici. Mogu pomoći u stvaranju kulture u kojoj je nasilje u porodici neprihvatljivo. Njihovi primeri mogu podstaći članove porodice, komšije i okolinu da razgovaraju o situacijama kako treba da

5 Priručnik je dostupan na https://www.madre.org/sites/default/files/PDFs/DV%20Toolkit_8.5.20_ENG.pdf

reaguju kada su svedoci nasilja u porodici. Oni mogu koristiti svoj uticaj za razbijanje štetnih stereotipa o rodnim ulogama, uključujući odgovornosti u domaćinstvu, pomažući da se uklone patrijarhalne norme koje podstiču rodno nasilje.

Kako to funkcioniše? Razgovarajte sa liderima u zajednici, političarima, sportistima, slavnim ličnostima ili drugim uticajnim ljudima o krizi koju nasilje u porodici stvara i zamolite ih da daju izjave kojim osuđuju porodično nasilje. Emitujte ove poruke putem radio programa, televizije i društvenih medija. [...] U mnogim okruženjima u kojima su lideri zajednice i uticajni ljudi muškarci, razmislite o načinima kako da im se približite u pogledu odgovornosti koju muškarci moraju da ispune kako bi promovisali odnose poštovanja. Pokrenite hashtagove i online kampanje koje promovišu pozitivne poruke o ženama i devojčicama, napore koje ulažu ako bi zaštitile članove porodice da ne obole od kovi- da-19, izjave da zlostavljanje nikada nije prihvatljivo i ohrabruju ljude da govore protiv nasilja. [...]

- ✓ ***Osmisliti ili finansirati online programe za mlade ljude i mlade parove koji bi široj populaciji prenosili veštine pozitivnih i zdravih međusobnih odnosa***

Zbog čega to pomaže? Istraživanja su pokazala da programi podizanja svesti mladih ljudi i mladih parova mogu da budu korisni da im pomognu u razvijanju veštine nenasilnog i pregovaračkog načina rešavanja konflikta, što svakako može da spreči buduće nasilje u porodici.

Kako to funkcioniše? Razmotrite mogućnost emitovanja kratkih online skečeva i audio priloga u kojima su pokazani primeri pozitivnih i zdravih ljudskih odnosa, u kojima parovi koriste konstruktivne načine komunikacije i tehnike mirnog rešavanja konflikata. Korisni su i sadržaji (skečevi,

drama serije) u kojima bi izmišljeni likovi ohrabрили parove da razviju veštine roditeljstva prilagođene detetu i koji bi poslali pozitivnu poruku da postoje efikasni načini kako mogu da se prebrode i reše nesuglasice u svakom domu. Na ovaj način se mogu širiti informacije o važnosti telesnog integriteta, o pravu žene da odluči da li želi i sa kim želi da ima seksualne odnose, kao i o pravu žene da sama odlučuje o svojim seksualnim i reproduktivnim pravima. [...]

- ✓ ***Izgraditi sposobnost muškaraca i dečaka da se postave kao „saveznici“ u porodicama i društvima i objavljivati primere pozitivne prakse i shvatanja***

Zbog čega to pomaže? Stvaranje savezništva i emitovanje pozitivnih primera u kojima muškarci i dečaci pokazuju poštovanje i adekvatne reakcije doprinosi stvaranju nenasilne atmosfere, ali i pomaže muškarcima i dečacima da vide da je moguće i neophodno menjanje patrijarhalnih načina razmišljanja. Promovisanje feminističkih društvenih normi ne samo da odbija nasilje, već može i podstaći muškarce, dečake i druge da intervenišu i podrže one koji su u riziku, pre nego što se nasilje dogodi.

Kako to funkcioniše? Ohrabrite muškarce, dečake i druge koji osuđuju nasilje u porodici da govore i dele svoje priče, kojima bi uticali na razbijanje štetnih predrasuda o rodnim ulogama i ponašanjima. Svedočenja mogu da obuhvate priče o muškarcima i dečacima koji podjednako sa ženama učestvuju u kućnim poslovima i dele odgovornosti sa njima i za druge kućne zadatke unutar svojih porodica, posebno sada u vreme krize. Ovi muškarci i dečaci mogu takođe da opišu svoje uloge očeva ili staratelja, koji koriste nenasilne alternative fizičkom kažnjavanju i koji promovišu rodnu ravnopravnost kod svoje dece. [...]

- ✓ ***Uključite poruke o prevenciji nasilja u porodici u materijale za prevenciju covid-19 za pružaoce zdravstvenih usluga, novinare i medije, pružaoce humanitarne pomoći i volontere u zemljama razorenim ratom***

Zbog čega to pomaže? Volonteri i lokalni novinari koji prate i medijski pokrivaju njihov rad na prevenciji i lečenju covid-19 treba da prenesu poruke i da dopru do teško pristupačnih zajednica. Opremljeni odgovarajućim materijalima i uputstvima za delovanje, oni mogu da rade na sprečavanju nasilja u porodici i identifikovanju onih kojima je potrebna pomoć.

Kako to funkcioniše? Obezbedite osobama koje pružaju humanitarnu pomoć, zdravstvenim radnicima i lokalnim medijima jasne i dostupne informativne materijale o prevenciji, identifikaciji i prijavljivanju nasilja u porodici. Oni će lako uspeti da dopru do porodica u nedostupnijim delovima sveta. Oni, na primer, mogu da distribuiraju brošure, kako pisane tako i ilustrovane, sa informacijama koje utiču na sprečavanje nasilnog ponašanja u kući i nude brojeve telefonskih linija ili druge resurse za pomoć preživelim. Poruke treba uključiti u informacije o prevenciji covid-19 u širem smislu. [...]

ZAPAMTITE: Pružaoци usluga u prvim borbenim redovima

Pružaoци usluga u prvim borbenim redovima koji pomažu za vreme covid-19 krize i koji uspevaju da pomažu onima koji su preživeli nasilje, mogu da dožive strašne traume, pa je i njima potrebna pomoć i podrška. Njihova dobrobit mora biti jedan od prioriteta čak i u sred ove krize. Razmislite o tome da poruku pružite i profesionalcima koji rade sa ženama koje su preživele nasilje u porodici i da im stavite do znanja da ni oni nisu

sami. Oni koji se suočavaju sa rodno zasnovanim nasiljem, diskriminacijom i progonom na osnovu rase, etničke pripadnosti, nacionalnosti, invaliditeta, pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, polnih karakteristika, starosnog doba, kaste ili klase i slično, izloženi su daljem riziku i često imaju suženi pristup resursima. Uzmite ovo u obzir prilikom sprovođenja programa pružanja usluga.

2. REŠAVANJE NASILJA U PORODICI

- ✓ ***Preusmerite realizaciju psihosocijalnih programa podrške i pomoći na online načine komunikacije***

Zbog čega to pomaže? Direktni pružaoци usluga imaju bogato iskustvo u pružanju podrške onima koji su preživeli nasilje u porodici. Dragoceno je imati nekoga s kim možete popričati i ko može pružiti emocionalnu podršku i strategije preživljavanja ženama i deci koja su izolovana od drugih članova porodice ili prijatelja zbog mere fizičkog distanciranja.

Kako to funkcioniše? U slučajevima kada se savetuje razgovor licem u lice, žrtvama nasilja u porodici u vreme krize mogu biti adekvatna zamena hitne linije za pružanje telefonske psihosocijalne pomoći, usluga tekstualnih poruka (SMS) ili korišćenja internet platformi. Za ekstremne slučajeve u kojima je preživelim potrebna direktna intervencija, radnici na terenu ili pružaoци usluga mogu biti obučeni kako da preduzmu potrebne mere predostrožnosti protiv zaražavanja virusom covid-19 prilikom fizičke intervencije.

- ✓ ***Pružite podršku onima koji žive u socijalnoj izolaciji***

Zbog čega to pomaže? Žene i devojke pod budnim nadzorom zlostavljača mogu dobiti mogućnost podrške samo jednom. Skloništa mogu biti zatvorena

ili daleko. Pružaoci usluga, uključujući osoblje hitne pomoći, treba da budu obučeni za davanje brzih saveta o trenutnim mehanizmima sprečavanja nasilja, poput bekstva od aktivnog zlostavljača. Takođe, žrtvu mogu uputiti u skloništa ili joj pružiti drugu vrstu podrške.

Kako to funkcioniše? Jedan od načina da se pomogne žrtvama nasilja u porodici i onima koji su u riziku jeste pomoć u kreiranju personalizovanog sigurnosnog plana, kao i u razmeni informacija o brojevima telefona za pomoć i o prihvatilištima do kojih žene, devojke i LGBTIQ pojedinci mogu da dođu ako i kada oni odluče i kada mogu pobeći. Uvek znajte koja su skloništa trenutno otvorena, koja su fizički dostupna i u koje je moguće ući sa životinjom (npr. pas vodič za slabovide ili slepe), a koje linije za pomoć su dostupne i na internet platformama ili u tekstualnom formatu za osobe sa oštećenjem vida.

✓ **Organizujte reakciju društvene zajednice za vreme trajanja zabrane kretanja**

Zbog čega to pomaže? Članovi zajednice poput porodice, prijatelja i komšija su lakše dostupni i mogu biti u mogućnosti da intervišu brže od ostalih. Žrtva koja preživi nasilje u porodici možda neće biti u prilici da se obrati zvaničnim službama podrške, ali može da se osloni na članove društvene zajednice koji će pozvati telefonsku liniju za hitne slučajeve kako bi prijavili opasnost u kojoj se žrtva nalazi. Ako se nasilniku stavi do znanja da su ljudi u društvenoj zajednici svesni onoga što se dešava i da aktivno osuđuju nasilje u porodici, to može pomoći u odvraćanju od daljeg zlostavljanja.

Kako to funkcioniše? Žrtve nasilja u porodici mogu da koriste vizuelne ili audio signale van svojih domova ili da koriste kodne reči na telefonu ili na mreži, kako bi signalizirale da im je pomoć potrebna. Članovi zajednice mogu da reaguju na takve signale, npr.

pozivanjem hitnih telefonskih linija ili pokušajem sprovođenja mirne akcije kako bi upozorili nasilnika da su svesni nasilja. Lokalni novinari takođe mogu biti ključni za efikasno širenje informacija o reakcijama zajednice.

ZAPAMTITE: Građenje poverenja u odnosu sa žrtvom koja je preživela nasilje u porodici

Nasilje u porodici često se ne prijavljuje zbog toga što žrtva ima strah od dodatnog nasilja koje će uslediti, društvene stigmatizacije i moguće odmazde nasilnika. Zbog toga, oni koji odgovaraju na zahteve za pomoć u slučajevima nasilja u porodici moraju da budu osetljivi prema žrtvama i takvim pristupom da izgrade poverenje. Ovi podsetnici mogu vam pomoći da još bolje usmerite vaše napore na podršku koju pružate žrtvama nasilja koje kontaktiraju vašu organizaciju.

MOŽETE:

Uspostavite sa žrtvom odnos poverenja. Izrazite spremnost da će njihova priča biti poverljiva i obavestite ih da ne moraju nužno da dele svoju kompletnu priču sa vama da bi dobili pomoć. Proverite da li im je prijatno pre nego što sa njima krenete u još poverljivije razgovore koji su vezani za njihovu situaciju.

Postanite saveznik ili prijatelj žrtve.

Pronađite način da proverite sve što je žrtva u svojoj priči navela i slušajte žrtvino iskustvo bez da o izrečenom sudite.

Koristite rečenice poput - Verujem ti, To nije tvoja krivica, Uz tebe sam.

Delite broj lokalnih telefonskih linija za pomoć i skloništa za žrtve nasilje u porodici.

Pomozite žrtvama da naprave sigurnosni plan i pomozite im da planiraju i emocionalnu i fizičku sigurnost, uvažavajući princip - Ne povređuj. Svaki sigurnosni plan mora biti usredsređen na žrtvu i vođen žrtvinim potrebama, jer ona najbolje zna sopstvenu situaciju i u kojoj meri može da deluje prema raspoloživim mogućnostima.

3. DOKUMENTOVANJE NASILJA U PORODICI

✓ *Stvorite sisteme za praćenje učestalosti i vrste poziva u pomoć*

Zbog čega to pomaže? Nasilje u porodici se gotovo svuda u svetu ne prijavljuje u potpunosti, delimično i zbog toga što stigma i nedostatak bezbednosnih mera predstavljaju izazove. Ženske organizacije su razvile mehanizme za praćenje porodičnog nasilja, razumevanje njegove prirode i opisivanje njihovih posledica. Ova vrsta dokumentacije je više od pravne strategije, ona je ključna za promenu društvenih normi o nasilju u porodici. U mnogim društvima ljudi ne smatraju da je nasilje u porodici zločin i zbog toga su žene primorane da trpe fizičko i psihičko nasilje bez da koriste odgovarajuće medicinske, pravne ili socijalne usluge. Dokumentacija može pomoći u prikazivanju obima i težine porodičnog nasilja i motivisati one koji su skloni ispitivanju štetnih normi da se aktivno zalažu za zaštitu ljudska prava. U društvima koja pravno ne sankcionišu nasilje u porodici, nedostatak dokumentacije omogućava negiranje obima problema. Dokumentacija koja pokazuje da je nasilje u porodici nešto što se stvarno dešava pomaže u podsticanju zaustavljanja nasilja. Trenutno se nasilje povećava zajedno sa socijalnim i ekonomskim posledicama pandemije. Dokumentovanje nasilja u porodici pomoći će zajednicama i donosiocima

odluka da shvate da u vreme krize treba da daju prednost konstruktivnim i korisnim reakcijama. Dokumentacija objedinjuje činjenice i priče koje ženske organizacije mogu da podele sa većom publikom i zainteresovanim licima, kako bi podržale progresivne promene u politikama i zakonima o porodičnom nasilju.

Kako to funkcioniše? Mnoge ženske organizacije dobijaju poruke od žrtava nasilja koje traže određene usluge i obezbeđivanje sigurnosti. Stvaranjem zaštićene baze koja sadrži anonimne podatke o ovim pozivima za pomoć, organizacije uspostavljaju kvantitativne dokaze u pogledu razmere krize nasilja u porodici. Dokumentovanje nasilja u porodici obuhvata brojne rizike i za ispitanike i za anketere, a organizacije bi trebalo da uvek konsultuju smernice o radu sa preživelim žrtvama nasilja u porodici.

✓ *Dokumentovati sve oblike nasilja u porodici kako bi što bolje prepoznali specifične potrebe marginalizovanih osoba i zajednica*

Zbog čega to pomaže? Iako je povećan broj programa prevencije i direktnih usluga za žrtve nasilja u porodici, mali broj programa zaista može da proceni šta zaista pomaže žrtvama, među kojima ima i osoba sa invaliditetom, pripadnika LGBTQ zajednice ili članova drugih marginalizovanih grupa. Ovo je delimično i posledica nedostatka razvrstanih podataka o preživelim žrtvama nasilja u porodici i vrstama nasiljakome su bile izložene. Svi oblici porodičnog nasilja drastično se povećavaju u vreme kriza.

Kako to funkcioniše? Dokumentovanje nasilja u porodici obično podrazumeva prikupljanje izveštaja od žrtava koje su preživele fizičko ili emocionalno zlostavljanje od intimnih partnera ili staratelja. Takođe, moramo da dokumentujemo slučajeve drugih oblika nasilja u porodici, kao što su zločini „iz časti“, femicidi, napadi kiselinom,

prisilno sakaćivanje genitalija, ekonomsko nasilje, uskraćivanje lekova i pomoćnih sredstava, prisilna institucionalizacija, reproduktivno nasilje i seksualno nasilje, uključujući i silovanje u braku. U dokumentaciji treba da bude navedeno da li žrtva pripada nekoj od ranjivih grupa (osoba sa invaliditetom, dete, omladina, starija osoba, LGBTIQ). Kada su u pitanju žene sa invaliditetom, treba uložiti posebne napore da se dođe do tih žena i da im se obezbedi komunikacija, na primer, sa tumačem znakovnog jezika ili osobom koja će modifikovati pitanja, kako bi ih učinila razumljivim.

ZAPAMTITE: Poverljivost u vođenju dokumentacije

Informacije koje su dobijene od žrtve moraju da ostanu poverljive, kao što i podaci o identitetu žrtve moraju da budu anonimni, kako bi se osigurala bezbednost žrtve. Ako imate pristup računaru i internetu, zadržite sve informacije na računaru koji je zaštićen lozinkom i ne čuvajte dokumentaciju u papirnom obliku.

Ne čuvajte nikakve informacije na mobilnim telefonima.

Ako čuvate dokumentaciju u papirnom obliku, potrudite se da se svi dokumenti čuvaju na sigurnom mestu i da dokumentima može pristupiti samo ovlašćeno osoblje.

Deset preporuka za obezbeđivanje boljeg pristupa pravosuđu ženama za vreme kovid-19 krize⁶

✓ **Rekalibriranje dostupnosti pristupa pravdi:**

Postoji potreba da se obezbedi da pravosudne institucije u potpunosti reaguju na prava i potrebe svih grupa tokom perioda krize. Jedan primer se može izvući iz UNODC i UNDP *Smernica o obezbeđivanju pristupa pravdi u kontekstu kovid-19*, u kojima se preporučuje trodelna faza planiranja, koje se sastoje od pripreme, odgovora i oporavka. Međusobno povezane akcije tokom ove faze uključuju stvaranje planova radi održavanja kontinuiteta poslovanja, uspostavljanje kriterijuma za utvrđivanje prioriteta, obezbeđivanje opreme i obuke kako bi se omogućilo da sudski sistemi funkcionišu virtuelno, rešavanje zaostalih predmeta i zaštita pristupa socijalnim, psihosocijalnim, ekonomskim i pravnim službama. Kako rodna dimenzija ne bi bila zanemarena, neophodno je uvođenje pojma roda u pravosuđe i intervencije koje su napravljene specijalno za žene, kako bi se popunile praznine u zakonima sa kojima se žene suočavaju.

✓ **Nosioci prava i nosioci dužnosti moraju biti zaštićeni:**

CEDAW komitet, specijalna izvestiteljka UN za nasilje prema ženama i specijalna izvestiteljka za nezavisnost sudija preporučuju da pažnju treba usmeriti na sigurne kuće, telefonske linije za pružanje pomoći i vođenje hitnih sudskih postupaka putem novih tehnologija, posebno za teška krivična dela, uključujući tu i nasilje u porodici. Mera prethodnog zadržavanja

6 Preporuke su preuzete iz Odeljka 4 Izveštaja JUSTICE FOR WOMEN AMIDST COVID-19 čije nastajanje je podržano od UN WOMEN, International Development Law Organization, UNDP, The World Bank Group, Center on International Cooperation New York University, The Elders and Founder, The Graça Machel Trust. Izveštaj je dostupan na: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/library-page/womens-empowerment/justice-for-women-amidst-covid-19.html>

(pritvora pre suđenja) treba da se primenjuje samo u vanrednim okolnostima, a sudijama, javnim tužiocima i njihovom osoblju treba da se omogući da obavljaju svoje dužnosti, uz poštovanje mera prevencije od kovida-19.

✓ **Zamena celokupnog sudskog postupka izdavanjem privremenih naloga:**

Umesto vođenja kompletnog sudskog postupka, sudovi mogu da izdaju privremene sudske naloge kako bi se osigurala bezbednost i dobrobit žena i dece. Primeri privremenih sudskih naloga mogu da podrazumevaju izdavanje naloga za zaštitu, zabranu približavanja, naloge za izdržavanje deteta i/ili za starateljstvo, zabrana iseljavanja udovice sa decom iz bračne kuće i zabrana sklapanja braka deteta. Celokupni sudski postupak se kasnije može pokrenuti, odnosno, treba ga odložiti dok kriza ne prestane, a do tada treba koristiti ovakve naloge, čije bi se trajanje po istom postupku i produžavalo.

✓ **Zaštita žena lišenih slobode:**

Da bi se osiguralo zdravlje i bezbednost žena koje su lišene slobode, trudnica, zatvorenica sa decom, pritvorenica u prethodnom postupku koje čekaju suđenje, starijih žena, onih sa težim zdravstvenim stanjem, onih koje su pritvorene zbog krivičnog dela male društvene opasnosti i one kojima je preostalo manje od 12 meseci izdržavanja kazne zatvora, treba razmotriti mogućnost njihovog puštanja na slobodu, u zavisnosti od okolnosti svakog pojedinačnog slučaja. [...] Nacionalne smernice koje se odnose na prevenciju i lečenje pandemije izazvane virusom kovid-19 moraju biti distribuirane i ženama lišenim slobode. Osnovna ljudska prava, kao što su odgovarajuća ishrana, voda, higijenski i zaštitni materijal, komunikacija sa porodicom, uvek moraju biti garantovana. Takođe, moraju da postoje odvojene prostorija za žene i muškarce, kao i za devojke i mlađe momke, a osoblje koje radi sa njima treba da bude odgovarajućeg pola.

✓ **Ukidanje diskriminatornih zakona:**

[...] Davanje prioriteta izmenama/ukidanju

zakona koji mogu pogoršati već postojeće neizvesne situacije u kojima se žene i devojke tokom perioda krize kovid-19 nalaze, na primer, odredbe o dečijim brakovima, zakoni koji onemogućavaju žene da zbog svoje nacionalne pripadnosti ne mogu da dođu do svojih muževa i/ili dece, odredbe kojima se udovice i/ili deca lišavaju prava na nasledstvo i sl.

✓ **Uključite žene kao donosiocice odluka:**

Sutkinje, policajke, tužiteljke, advokaticice i žene pružateljke pravne pomoći i njihova udruženja igraju važnu ulogu u oblikovanju pristupa pravdi. [...] Dostupni podaci pokazuju da žene čine samo 15,4 % u policiji, a 28 zemalja nema sutkinje uopšte, dok je samo 24% sutkinja ustavnih sudova.

✓ **Partnerstvo sa „prilagođenim“ i neformalnim sistemima pravosuđa:**

[...] S obzirom na dugoročne uticaje pandemije na sposobnosti sudova da u potpunosti odgovore na potrebe žena, više treba obratiti pažnju na „prilagođene“ i neformalne pravosudne sisteme, kako bi se osiguralo usklađivanje ovih sistema sa nacionalnim smernicama u vezi sa kovid-19 i normama i standardima za poštovanje rodne ravnopravnosti. [...]

✓ **Prebacite se na online i pronadite alternative:**

S obzirom na digitalni jaz među polovima, mora se napraviti tehnologija pristupačnija siromašnim ženama, koja će u isto vreme osigurati i neke alternativne puteve za pristup pravdi, čak i za one žene koje nisu priključene na bilo koje digitalne načine prenošenja informacija. Društvene, nevladine organizacije mogu da popune ove praznine pružanjem pravnih saveza, alternativnim rešavanjem sporova, kao i širenjem informacija putem medija i lokalnih radio stanica.

✓ **„Ne zanemariti nikoga“ plan:**

Prevazilaženje pravnih problema koji se javljaju kod siromašnih i marginalizovanih žena zahteva primenu ciljane politike zakonskog osnaživanja i primene različitih programa. Pristup pravnoj pomoći može omogućiti siromašnim ljudima da traže pravdu koja bi im inače bila nedostupna. O ovakvim uslugama treba pričati u javnosti, ali i na TV-u, na društvenim mrežama, na javnim servisima, tako da žene i njihove porodice saznaju za njih. Bitnu ulogu u ovome treba da preuzmu i ženske organizacije, koje su često deo strateške pravne i pravosudne mreže u zemljama u kojima dominantan deo stanovništva ima niska i srednja primanja.

✓ **Investirajte u podatke i nadzor, kao i u politike koje su zasnovane na dokazima:**

Ključno je osigurati da relevantni podaci budu prikupljeni u svrhu informisanog donošenja odluka. [...]

11.000 slučajeva porodičnog nasilja u 2020, ubijeno 15 žena⁷

Od početka godine u Srbiji je ubijeno 15 žena u porodičnom nasilju, a u skoro 11.000 prijavljenih slučajeva nasilja, policija i javni tužilac procenili su da postoji porodično nasilje ili da preti neposredna opasnost od njega. Prema podacima Ministarstva pravde, broj žrtava porodičnog nasilja od početka 2020. godine iznosi 12.332, od čega su 8.924 žrtve ženskog pola (72,4%).

Kada je u pitanju broj ubijenih žena u porodičnom nasilju njihov broj je 15 od početka godine, što je nešto više u odnosu na prošlu godinu u ovo vreme, kaže za Tanjug Vesna Stanojević koordinatorka Savetovališta protiv nasilja u porodici, pod čijim je okriljem Sigurna kuća u Beogradu. Ona je dodala da se broj žena koji se javlja za pomoć Sigurne kuće nije ni smanjio niti povećao u vreme vanrednog stanja, od 16. marta do 6. maja, uvedenog radi sprečavanja širenja korona virusa.

U vreme vanrednog stanja nije bio povećan broj poziva za pomoć, iako je puno pisano o nasilju i svađama među partnerima... Nije povećan ni broj žena koje traže sigurnu kuću posle vanrednog stanja, iako smo to očekivali, precizirala je Stanojević. Ona smatra da je razlog tome to što se ljudi sada više bave svojim zdravljem, zaštitom zdravlja, odmorima, te da u ovakvim okolnostima prevazilaze bračne nesuglasice. Kada je u pitanju primena Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, ukazuje da hitne mere koje su njime predviđene (udaljenje nasilnika iz stana, zabrana prilaženja i komunikacije sa žrtvom), sprovodi policija kao ovlašćeni organ koji po pozivu dolazi na lice mesta. Smatra da policija ima dobre rezultate na tom planu, istovremeno ukazujući da se

7 Članak je objavljen 17. avgusta 2020. godine na internet portalu Radio televizije Vojvodine i dostupan je na http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/u-2020-11.000-slucajeva-porodicnog-nasilja-ubijeno-15-zena_1153692.html?fbclid=IwAR2V7AEQCoEY46EkTvt0BqRrbG3K-ctenmbR1vjY-dLxK379emk4d829syHw. Prema podacima Femplatz koji su objavljeni na stranici <https://www.facebook.com/femplatz/> do 19. avgusta 2020. godine u Srbiji je ubijeno 18 žena.

broj žena koje se obraćaju za pomoć Sigurnoj kući nije smanjio, odnosno, promenio od početka primene zakona u junu 2017. godine.

U Ministarstvu pravde kažu da su javni tužioci od početka ove godine podneli 10.999 predloga za hitne mere protiv nasilnika, a da su sudovi u usvojili 10.620 tih predloga i produžili hitnu meru ili hitne mere za 30 dana. Gordana Mirčić Čaluković iz Ministarstva pravde napominje da su na planu sprečavanja nasilja u porodici učinjeni veliki naponi, ali još uvek nije dostignuta nulta tolerancija na nasilje, ni ovde, kao ni u jednoj zemlji na svetu, te da sistem uvek može i mora bolje. Upravo zato je nužno da se pored nadležnih državnih organa i ustanova šira javnost i mediji uključe u ovu priču, navela je Mirčić Čaluković. Ona je istakla da način na koji se o tome izveštava takođe utiče na smanjenje, odnosno, povećanje broja nasilja u porodici, jer se ne sme zaboraviti na vaspitanje i obrazovanje devojčica i dečaka i to od najranijeg uzrasta. Situacija se svakako otežava u uslovima pandemije, kako za žrtve nasilja u porodici, tako i za konkretne izvršioce.

Upravo zbog toga, tokom maja 2020. godine, Ministarstvo pravde je uz podršku UNDP započelo pilot program u osam javnih tužilaštva u Srbiji gde se sastanci Grupe za koordinaciju i saradnju održavaju putem ZOOM aplikacije što se pokazalo kao ekspeditivniji i ekonomičniji način rada, navela je Mirčić Čaluković. Naglasila je da je zabeležen i izvestan porast u broju razmotrenih slučajeva nasilja u porodici, pa su tako grupe za koordinaciju i saradnju u tih osam tužilaštva u periodu od maja do jula 2019. godine razmotrile 4.694 prijavljenih slučajeva nasilja u porodici, a u istom periodu ove godine 605 slučajeva više, ukupno 5.299.

U prijavljivanje nasilja prema ženama uključene su i zdravstvene ustanove. Tokom 2019. godine lekari širom Srbije primetili su tokom pregleda i prijavili čak 4.105 slučajeva nasilja prema ženama, pokazao je najnoviji izveštaj Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“. Od ukupnog broja prijavljenih slučajeva nasilja prema ženama u sistemu zdravstvene zaštite u 2019. godini u centralnoj Srbiji bilo 3.138 slučajeva (76%) i u Vojvodini 928 (23%). Prošle godine u Srbiji je prijavljeno

3.915 slučajeva nasilja prema ženama (3.054 u centralnoj Srbiji i 828 u Vojvodini), dok je 2017. godine u našoj zemlji bilo 3.962 slučaja nasilja (2.895 u centralnoj Srbiji i 1.025 u Vojvodini). U 2016. godini u Srbiji je bilo zabeleženo 3.378 takvih slučajeva (2.456 u centralnoj Srbiji i 885 u Vojvodini).

Porast nasilja u porodici za vreme socijalne izolacije: Šta nam je to otkrilo?⁸

Nasilje prema ženama je globalna pojava. Svaka treća žena u reproduktivnom dobu pretrpela je fizičko nasilje ili seksualno nasilje koje je intimni partner počinio, a više od trećine ubistava žena učini intimni partner. Društvena izolacija koju nameće pandemija kovida-19 donosi neke zabrinjavajuće pokazatelje o nasilju koje žene trpe u porodici. Organizacije koje se bave nasiljem u porodici primetile su porast nasilja u porodici zbog prinudnog suživota, ekonomskog stresa i straha od koronavirusa. Iako konkretnih dokaza o uticajima izolacije na nasilje u porodici još uvek nema, vesti objavljene u medijima i izveštaji međunarodnih organizacija ukazuju na porast ove vrste nasilja. U Kini se policijska evidencija nasilja u porodici utrostručila tokom epidemije. U Italiji, Francuskoj i Španiji takođe je porastao broj slučajeva porodičnog nasilja nakon početka primene obaveznog kućnog karantina. U Brazilu, prema podacima Nacionalnog ombudsmana za ljudska prava i Ministarstva za žene, porodicu i ljudska prava, između 1. i 25. marta 2020. godine došlo je do povećanja nasilja prema ženama za 18%, za koliko je povećan broj poziva upućenih ka SOS telefonima. U ovoj zemlji, zbog pandemije, socijalna izolacija otkriva ružnu stvarnost: uprkos tome što održavaju 28,9 miliona porodica, brazilske žene nisu bezbedne ni u svojim domovima.

8 Članak Isolamento social e o aumento da violência doméstica: o que isso nos revela? autorki Pâmela Rocha Vieira, Leila Posenato Garcia i Ethel Leonor Noia Maciel dostupan je na: https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1415-790X2020000100201&script=sci_arttext.

Od 3.739 ubistava žena tokom 2019. godine u Brazilu, 1.344 ubistava (35%) je kategorizovano kao femicid. To znači da se svakih sedam sati žena ubija zbog toga što je žena. Kada se analizira veza sa počiniocem ubistva, otkriva se da su 88,8% femicida izvršili partneri ili bivši partneri žrtve. Stoga je razumljivo da su žene izložene opasnosti kada su prisiljene da se povuku u kućno okruženje. Kada su izolovane, žene se češće nadziru i sprečavaju da razgovaraju sa porodicom i prijateljima, što povećava prostor za psihološku manipulaciju. Kontrola finansija domaćinstava takođe postaje pooštrena, sa prisustvom muškaraca u okruženju u kojem češće dominiraju žene. Mogućnost „gubitka“ muške moći često služi kao okidač za nasilno ponašanje. Nejednaka podela kućnih poslova, koja posebno opterećuje udate žene i decu, dokazuje kako je kućno okruženje još jedna sfera manifestacije muške moći. Većinu vremena prisustvo muškaraca kod kuće ne znači saradnju ili skladniju raspodelu zadataka između svih članova porodice, već porast nevidljivog i neplaćenog rada žena. Tokom socijalne izolacije, bilo u režimu rada u kućnim kancelarijama, bilo u nastojanju da je izvor zarade neformalni rad, rad u kući ne označava slobodu. Izgradnja ženskog rodnog stereotipa povezuje žene sa senzibilitetom, instinktivnim i intuitivnim sposobnostima, suprotstavljajući ih univerzalnim, racionalnim, političkim i kulturnim pitanjima. Na ovaj način one su predodređene za predanost porodičnoj ljubavi, brizi o porodici, majčinstvu, što sprečava pravednu raspodelu odgovornosti unutar porodice.

[...] Osećaj vlasništva muškaraca nad ženama i normalizacija svakodnevnog nasilja, posebno nevidljivost simboličkog nasilja koje smo pretrpeli, imaju zajedničke korene u patrijarhalnom, androcentričnom i mizoginom društvu. Uživanje u domu kao sigurnom okruženju trebalo bi da bude osnovno garantovano pravo, ali u praksi je to i dalje privilegija klase i pola. Globalno, kao i u Brazilu, tokom pandemije kovida-19, istovremeno kada se nasilje prema ženama pogoršava, smanjuje se pristup uslugama podrške žrtvama, posebno u oblasti socijalne pomoći, zdravlja, javne sigurnosti i pravde. Zdravstvene i policijske službe često

su prve tačke kontakta za žrtve porodičnog nasilja sa mrežom podrške. Tokom pandemije, smanjenje ponude usluga prati pad potražnje, jer žrtve ne mogu tražiti usluge zbog straha od zaraze. Kako bi zaobišao ove poteškoće i prihvatio pritužbe na nasilje u porodici i porodici, lansirane su različite digitalne platforme u Brazilu. [...] Preko ovih kanala žrtve, članovi porodice, komšije ili čak stranci moći će da šalju fotografije, video snimke, audio zapise i druge vrste dokumenata koji beleže situacije nasilja u porodici i druga kršenja ljudskih prava.

Međutim, borba protiv nasilja prema ženama u kontekstu pandemije ne može se ograničiti na primanje žalbi. Napori bi trebalo da budu usmereni na povećanje timova u direktnim linijama prevencije i reagovanja na nasilje, kao i na široku distribuciju dostupnih usluga, obuku zdravstvenih radnika da identifikuju rizične situacije, uključujući obezbeđivanje funkcionisanja i proširenja broja mesta u prihvatilištima. Neformalne i virtuelne mreže socijalne podrške treba da se podstiču, jer su sredstvo da se pomogne ženama da se osećaju povezano i podržano i takođe služe kao upozorenje nasilnicima da žene nisu potpuno izolovane. U zemljama poput Francuske i Španije, žene žrtve nasilja zatražile su pomoć u apotekama, koristeći kodne reči, kako bi izveštavale o nasilju. Da bi se suočile sa porodičnim nasiljem prema ženama u kontekstu pandemije, sve navedene strategije su validne i međusobno se dopunjuju. Socijalna izolacija u ovom trenutku je od suštinske važnosti za sprečavanje eskalacije kovida-19 u Brazilu. Država i društvo moraju se mobilizovati da brazilskim ženama garantuju pravo na život bez nasilja. Iako su isključene iz procesa donošenja odluka, žene su većina Brazila i čine većinu zdravstvene radne snage. Stoga imaju fundamentalnu ulogu u prevazilaženju pandemije i njenih ozbiljnih zdravstvenih, ekonomskih i socijalnih posledica.

Mala vakcina protiv nasilja u porodici:

Kampanja feminističkih
aktivistkinja iz Wuhan za vreme
COVID-19⁹

Od januara do aprila 2020, mnogi kineski gradovi, uključujući Wuhan bili su zatvoreni jer je bilo uvedeno vanredno stanje. Zabrana kretanja je pokrenula i pogoršala neke socijalne probleme, uključujući nasilje u porodici koje je usmereno ka ženama. *Pod plavim nebom*, nevladina organizacija protiv nasilja u porodici sa sedištem u okrugu Libean Hubei, u februaru je primila 175 prijava nasilja u porodici, što je trostruko više prijava nego istog meseca 2019. godine. Kako bi se pozabavile problemom porasta nasilja u porodici, neke feminističke aktivistkinje u Kini povezale su se i formirale grupe za podršku ženama. Jednu takvu grupu vodila je Guo Jing, feministička aktivistkinja i socijalna radnica iz Wuhana. One su pokrenule kampanju pod nazivom *Vakcina protiv nasilja u porodici* kako bi podigle svest javnosti u vezi sa nasiljem u porodici i ženskim pravima.

Shvatile su da epidemija ima rodni efekat. Zapravo, upoređujući borbu protiv koronavirusa i borbu protiv rata, ustanove javnog zdravstva često daju prioritet maskulističkoj perspektivi, više vrednujući ulogu muškaraca u borbi protiv virusa. Zanemaruju život žene i njihove potrebe, preusmeravanjem žena u privatnu sferu. Čineći to, jačaju se tradicionalne dihotomije koje karakterišu patrijarhalno i heteronormativno društvo: muškarci/žene i javno/privatno. Istovremeno, stanje epidemije pogoršalo je rodnu diskriminaciju i porodično

9 Kompletan članak Anti-domestic violence little vaccine: A Wuhan-based feminist activist campaign during COVID-19 autora Hongwei Bao objavljen je u aprilu 2020. godine u časopisu *Interface: a journal for and about social movements*, volume 12 issue 1 (28. april), pp. 53-63, dostupno na: <https://www.interfacejournal.net/interface-volume-12-issue-1/> Hongwei Bao je vanredni profesor na predmetu Studije medija na University of Nottingham, UK. Predmet njegovog interesovanja su feminističke i queer kulture u savremenoj Kini, sa fokusom na medije i kulturni aktivizam.

nasilje prema ženama. Zarobljeni u skućenom fizičkom prostoru tokom dužeg vremenskog perioda, mnogi muškarci ispoljavaju svoje frustracije na članovima svojih porodica, a žene su posebno ranjive. Kada se dogodi nasilje u porodici, žene obično nemaju izlaza zbog karantinske situacije. Guo izveštava: Zatvaranje je povećalo problem koji žrtve imaju da dobiju pomoć i podršku, što je takođe povećalo praktične probleme i nama koje bi pokušale da pružimo praktičnu pomoć i intervenciju.

Kako bi podigla svest javnosti o ovom problemu, Guo je organizovala online radionicu. Na radionici je feministička aktivistkinja Feng Iuan podelila svoje iskustvo i dala savete onima koji su pratili radionicu kako da se nose sa nasiljem u porodici. Radionicu je tog dana pratilo 1.200 osoba, uz mogućnost pružanja povratnih informacija učesnika i gledalaca.

Oslanjajući se na uspeh radionice, a u saradnji sa Fondacijom za ruralni razvoj žena Guangdong, radna grupa za borbu protiv nasilja u porodici koju je vodila Guo, pokrenula je aktivističku kampanju *Mala vakcina protiv nasilja u porodici*. Kampanja je apelovala na žene da se jave i podignu svest javnosti o porodičnom nasilju. Grupa je putem interneta objavila otvoreno pismo u kome je pozvala javnost da pomogne da se okonča nasilje u porodici. Ohrabrila je ljude da dele ovo otvoreno pismo i da ga objavljuju na javnim mestima. Reakcija je u potpunosti bila pozitivna: U samo nekoliko sati, nekoliko hiljada ljudi dobrovoljno je postalo „mala vakcina“ (što znači, postali su volonteri u borbi protiv nasilja u porodici). Mnogi su pronašli kreativne načine za javno zalaganje i zagovaranje: od početka kampanje, mnogi su ovo otvoreno pismo objavili u svom komšiluku. Neki su čak redizajnirali otvoreno pismo i pretvorili ga u prelep plakat. Neki su zvali broj za prava žena kojom upravlja All-China Women's Federation kako bi bili sigurni da je dežurna linija u funkciji. Drugi su podelili sopstveno iskustvo sa žrtvama porodičnog nasilja. Cilj kampanje je bio da se nasilje u porodici učini vidljivim i da žrtve nasilja osele da imaju podršku. Na taj način je hiljade ljudi dobrovoljno postalo „mala vakcina“

protiv nasilja u porodici. Nadam se da se mnogi mogu uključiti u ovo i da broj „malih vakcina“ može dostići deset hiljada, tako da se „male vakcine protiv nasilja u porodici“ mogu širiti dalje.

Strategije korišćene u aktivističkoj kampanji *Mala vakcina protiv nasilja u porodici* je veoma važno pomenuti. Prvo pitanje sa kojim se grupa susrela je kako da se osigura bezbednost kampanje i njenih učesnika. Feministički aktivizam je politički osetljivo pitanje u Kini još od hapšenja 'feminističke petorke' - pet mladih feminističkih aktivistkinja, koje su planirale da u javnom prevozu distribuiraju letke protiv seksualnog uznemiravanja, na Međunarodni dan žena 2015. godine. Uprkos ovome, jezik borbe protiv nasilja u porodici ima svoju legitimnost u javnom diskursu Kine. Kineski parlament je 2015. godine usvojio zakon protiv nasilja u porodici. Kineska nacionalna organizacija koja zastupa žene poznata pod nazivom All-China Women's Federation vodi službu za pomoć ženama i savetuje žrtve kako da se nose sa nasiljem u porodici. Stoga je moguće baviti se nasiljem u porodici bez eksplicitnog razgovora o feminističkom aktivizmu. Drugim rečima, kampanja bi trebalo da se vodi na izričito politički, neagresivan i nekonfrontativan način. Ovo bi zahtevalo preispitivanje aktivističkih strategija zasnovanih na društvenom kontekstu karantina i kulturnim specifičnostima Kine. Iako je kineski feministički aktivizam sastavni deo međunarodnog pokreta #metoo korišćenje aktivističkih iskustava sa Zapada bez lokalizacije aktivističkih strategija nije bila opcija za kineske feministkinje.

Logo kampanje

Dizajn logotipa i slogana kampanje na efektan način je uzeo u obzir socijalni kontekst epidemije i geografski položaj Kine. Pristupio je na pravi način javnosti na koju se ciljalo, pre svega mladim ljudima u urbanoj Kini, bez da kampanja zvuči eksplicitno politički. U središtu logotipa je crtana figura mačke zelene boje koja je obučena u kratku suknju, koja nosi hiruršku masku, držeći u jednoj ruci/šapi ogromni špric, a drugom gura vrh tog šprica. Na vrhu igle se pojavljuje zelena tečnost koja izlazi iz šprica. Slika manifestuje estetiku *kawaii* („slatkoća“ na japanskom) i *xiaoqingxin* („malo svežine“ na mandarinskom jeziku), koje su obe popularne među gradskom mladošću populacijom u istočnoj Aziji. Sliku mačke odlikuje svež, prijatan i dinamičan vizuelni stil, a mačka istovremeno deluje nemilitantno i nepreteće. Reči na levoj strani slike glase: „mala vakcina protiv nasilja u porodici“; a na desnoj strani „brinimo jedni o drugima i kada je na snazi zabrana kretanja“. Ovaj slogan postao je deo kulture solidarnosti i obostrane brige za vreme trajanja epidemije. Izraz „mala vakcina“ takođe govori o stanju epidemije u kome su „vakcine“ dobrodošle i neophodne. Takođe, nazivajući sve koji su učestvovali u ovoj kampanji „volonterima - malim vakcinama“, u kampanji je izbegnut politički osetljiv pojam poput feminističkih aktivistkinja i na taj način su smanjeni potencijalni rizici za sve učesnike. [...]

Ova kampanja nudi dobar primer svim društvenim pokretima u doba krize i vanrednog stanja. Kovid-19 je doneo neviđene mogućnosti i izazove savremenim društvenim pokretima širom sveta. Pandemija je otkrila i uvećala postojeće probleme poput strukturne nejednakosti, vladine neefikasnosti i slabih sistema socijalne zaštite. Kao posledica, mnogo ljudi je bolesno, umire i živi u siromaštvu. Ali ova situacija je takođe povećala svest javnosti o ovim problemima i uputila hitan poziv da se ti problemi reše. Društveni pokreti koji se bave ovim problemima će stoga verovatnije dobiti podršku ljudi i pozivati na široko učešće u društvu. Iako su karantinske mere otežale javna okupljanja i fizičke kontakte, internet i društveni mediji su na značajan način olakšali društvenu mobilizaciju i politički aktivizam.

Na primer, veliki deo kampanje *Male vaccine protiv nasilja u porodici* odvijao se online i na društvenim mrežama. Fizička izolacija, dakle, ne predstavlja kraj društvenih pokreta. Kolektivni duh i jačina emocija koji su se probudili u doba krize, mogu se iskoristiti u svrhu aktivizma, čiji će uticaj verovatno biti veći nego u „normalno“ vreme.

Ova studija nam je pomogla da zamislimo društvene pokrete u nezapadnjačkim okvirima. Studije društvenih pokreta već dugo se primarno oslanjaju i komentarišu na osnovu zapadnjačkih iskustava. Ljudi ponekad pretpostavljaju da aktivisti iz celog sveta aktivno uče od svojih zapadnih kolega. Praktično, to kako su kineske feministkinje osmislile inovativne aktivističke strategije kojima se bave pitanjima nasilja u porodici i ženskim pravima tokom pandemije, sledile su i mnoge zapadne zemlje organizujući slične aktivnosti tokom trajanja pandemije. To se može pripisati činjenici da je Kina bila prva zemlja koja se suočila sa epidemijom, a to je postavilo kineske aktivistkinje na čelo pandemijskog aktivizma. S druge strane, to je još jedan primer koji pokazuje da aktivisti u nezapadnim delovima sveta oduvek eksperimentišu sa inovativnim aktivističkim strategijama, možda više od onoga za šta su dobili priznanje. Ne može se poreći da kineske feminističke aktivistkinje crpe iskustva iz drugih zemalja, ali sve to doprinosi stvaranju transnacionalnih feminističkih pokreta. [...]

INTERVJU SA KOSANOM BEKER, programskom direktorkom udruženja građanki FemPlatz, povodom objavljivanja Izveštaja o pravima žena i rodnoj ravnopravnosti u Srbiji 2019. godine

Zašto izveštaj o pravima žena?

Želele smo da ukratko damo pregled položaja žena u Srbiji u 2019. godini, a za to smo koristile postojeća istraživanja i izveštaje međunarodnih organizacija, nacionalnih institucija i organizacija, kao i organizacija civilnog društva. Pored toga, predstavile smo stavove i mišljenja žena iz Srbije koje smo sakupile kroz fokus grupe, radionice, individualne intervjuje i anketu o izazovima sa kojima se suočavaju žene i predlozima za unapređenje njihovog položaja. Ovo je nulti izveštaj, u kome su objedinjeni podaci koji su dostupni o položaju i pravima žena i devojčica u Srbiji.

U Srbiji već dugi niz godina Beogradski centar za ljudska prava objavljuje godišnje izveštaje iz kojih svi preuzimamo važne informacije o stanju ljudskih prava u Srbiji. Mi planiramo da ovakav izveštaj objavljujemo svake godine, s tim što ćemo se mi usredsrediti na prava žena i devojčica u Srbiji.

Tim UN za ljudska prava u Srbiji nam je dao podršku da ovaj izveštaj bude objavljen, na čemu smo im zahvalne i radujemo se što smo započele saradnju baš nultim izveštajem o pravima žena.

Zašto ste Preneražene?

Žene u Srbiji imaju ista prava kao i muškarci, ali je njihov položaj lošiji. Sva istraživanja na ovu temu sprovedena u Srbiji poslednjih decenija, pokazuju da su žene diskriminisane na osnovu pola i roda, da su u lošijem položaju od muškaraca, kako u javnoj tako i u privatnoj sferi, da su izložene diskriminatornim rodnim stereotipima i nasilju, da su obrazovanije

od muškaraca a manje zaposlene, da rade na slabije plaćenim poslovima, da su opterećene radom u domaćinstvu i brigom o deci više od muškaraca, da manje učestvuju u odlučivanju i slično. Žene iz višestruko marginalizovanih grupa u riziku su od višestruke diskriminacije, izložene su specifičnim oblicima nasilja i u lošijem su položaju i u poređenju sa ženama iz opšte populacije i u poređenju sa muškarcima iz svojih grupa. To su žene sa invaliditetom, starije žene, Romkinje, samohrane majke, lezbejke i druge žene.

O čemu ste sve pisale u izveštaju?

Opredelile smo se da koristimo strukturu Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), koju smo prilagodile nacionalnom kontekstu, posebno zbog toga što je Srbija u martu 2019. godine dobila preporuke CEDAW komiteta, pa nam je veliki broj preporuka bio inspiracija da određene teme tako obradimo. Pojedine preporuke CEDAW komiteta smo citirale u izveštaju, u okviru odgovarajućih tema.

CEDAW komitet je izrazio zabrinutost u pogledu položaja žena u Srbiji u mnogim oblastima, a nas posebno zabrinjava što su mnoge preporuke ponovljene, što pokazuje da država nije preduzela adekvatne mere kako bi ispunila prethodno dobijene preporuke. Ovo se svakako negativno odražava na položaj žena i ostvarivanje njihovih prava. Prvenstveno su ponovljene preporuke koje se odnose na nedostatak privremenih posebnih mera, zapošljavanje, zdravlje i zdravstvena zaštita, diskriminatorne rodne stereotipe i dr.

Šta biste posebno izdvojili iz izveštaja?

Izveštaj je sveobuhvatan i podeljen je po oblastima. Na početku je predstavljen nacionalni kontekst Srbije 2019. godine, sa osnovnim administrativnim podacima, sa podacima o broju žena i muškaraca i osnovnim informacijama o njima, uključujući i podatke o ženama i muškarcima iz višestruko marginalizovanih grupa (npr. žene i muškarci sa invaliditetom,

Romkinje i Romi i sl), tamo gde su podaci bili dostupni.

Svesne smo da su žene iz višestruko marginalizovanih grupa u većem riziku od višestruke diskriminacije, isključivanja i siromaštva, kao i da su izložene specifičnim oblicima nasilja. Međutim, nismo želele da ih posebno odvajamo, već su izazovi i problemi sa kojima se one susreću predstavljeni u okviru posebnih tema. Jedan od problema sa kojim se konstantno suočavamo u Srbiji je nedostupnost podataka razvrstanih po polu, starosnom dobu, invaliditetu, socijalnom statusu i drugim ličnim svojstvima, u različitim životnim oblastima. Nepostojanje podataka onemogućava adekvatnu pripremu i planiranje mera javnih politika koje bi odgovorile na potrebe žena iz višestruko marginalizovanih grupa, pa se dešava da procena uspešnosti uvedenih mera pokaže da mere ne odgovaraju na potrebe žena iz višestruko diskriminiranih grupa.

Pisale smo o pritužbama koje smo podnele Povereniku za zaštitu ravnopravnosti, o napadima na novinarku i političarku, o borbi Marije Lukić protiv nasilnika koji je na javnoj funkciji, o sužavanju prostora za delovanje organizacija civilnog društva, o položaju ženskih organizacija, o uticaju mera štednje na ženska prava i mnogim drugim temama koje su važne za položaj i ostvarivanje prava žena.

Ko je odgovoran za to što ste Preneražene?

Za većinu stvari o kojima smo pisale u izveštaju odgovorna je država. Na primer, do kraja 2019. godine nije usvojen Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti, na kome se radi preko pet godina, a nema ni javno dostupnih podataka o tome u kojoj je fazi postupka ovaj nacrt zakona. Takođe, nije usvojen drugi Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost za period 2019–2020, niti je javnost obavestena o razlozima neusvajanja ovog važnog dokumenta, pa je primena strategije onemogućena i došlo je do ozbiljnog podrivanja nastojanja da se poboljša položaj žena u Srbiji.

Nadalje, veoma su izraženi diskriminatorski rodni stereotipi prema ženama u javnom prostoru, a novinarke i političarke su bile često na meti diskriminatorskih rodni stereotipa, vređanja i seksizma. To pokazuje da država nije dovoljno učinila na sprečavanju rodno diskriminatorskih i seksističkih izjava, posebno nosilaca javnih funkcija koji imaju odgovornost za sprovođenje i unapređivanje politika rodne ravnopravnosti u Srbiji.

Država je odgovorna i za to što je nasilje prema ženama i dalje veoma rasprostranjeno u Srbiji,

uprkos tome što su poslednjih godina uloženi određeni naponi sa ciljem poboljšanja prevencije i zaštite od nasilja. Podacima iz oktobra 2019. godine pokazuju da je prijavljeno 109.000 slučajeva nasilja u porodici i izrađeno je 30.000 individualnih planova za zaštitu žrtve. Takođe, u 2019. godini ubijeno je 28 žena, što pokazuje da država ne uspeva da zaustavi ubistva žena, a uprkos najavama, nadzorno telo za praćenje femicida u Srbiji nije uspostavljeno ni do kraja 2019. godine.

Iz presuda Viših sudova u Zaječaru, Šapcu, Negotinu i Beogradu

Prvi slučaj

Okrivljeni iz Zaječara, zaposlen kao profesor u srednjoj medicinskoj školi, neosuđivan do sada, na raskrsnici kolskog puta, u stanju smanjene računaljivosti do stepena bitnog ali ne i bitno, usled umerene depresivne epizode sa umišljajem, otpočeo je izvršenje krivičnog dela ubistvo iz čl. 113. KZ RS, na štetu svoje supruge, na taj način što je prolazeći svojim putničkim vozilom, kada je video kako supruge stoji pored svog vozila koje je bilo parkirano na samom početku kolskog puta, zaustavio svoje putničko vozilo, izašao iz vozila, izvadio lovačku jednocevnu pušku i usta cevi puške usmerio u pravcu oštećene. Okrivljeni je zatim, na razdaljini do 1,4 m od oštećene, ispalio patrone u pravcu tela oštećene, svestan da je tako može lišiti života, pa je to i hteo, nanevši joj jednim opaljenjem prostrelnu ranu u nivou desnog ramena i desne nadlaktice, a drugim opaljenjem prostrelnu ranu u nivou prednje desne strane grudnog koša i prostrelnu ranu u nivou desnog obraza i desnog donjoviličnog predela lica, pa započeto delo nije dovršio.

Okrivljeni je naveo da sa suprugom ne živi u bračnoj zajednici, jer je ona napustila zajednički stan i otišla da živi kod svojih roditelja. Navodi da mu se u glavi prekida film od momenta kada je stao kada je na putu video svoju suprugu. Oštećena je navela da je pre kritičnog događaja okrivljeni nju pozvao u prepodnevni satima da dođe kod njega, da se vide u vezi raskidanja bračne zajednice. Ona je otišla kod njega, ali dogovora nije bilo, nakon čega je on iz špajza izvadio lovačku pušku i rekao da će se ubiti. Govorila mu je da to ne čini, nakon čega je on pušku uperio ka njoj i rekao da će ubiti prvo nju pa sebe. Ona je nakon toga otišla iz njegovog stana. U nedelju nije bilo kontakta između njih dvoje. Kritičnog dana je kao i obično trebala da ide na posao. Nameravala je da ide kolima jer je bilo hladno, upalila je automobil, očistila zaleđena stakla, sela na mesto suvozača i nameravala da krene kada je videla

okrivljenog koji ju je pitao da li je uspela da upali automobil i da li hoće da se zamene automobilima. Krenula je ka njemu i videla da on izlazi iz njegovih kola sa puškom uz reči: „Sada je igra završena“. Ona je pokušala da mu obori cev puške, ali se okrivljeni izmakao i pucao u nju. Nakon prvog projektila, iako pogođena, pokušala da beži ka glavnoj ulici, okliznula se i pala, a okrivljeni je tom prilikom ispalio i drugi projektil. Zbog klizanja i njenog pada, taj projektil je završio u snegu. Kada je oštećena pokušala da ustane, okrivljeni je ispalio i treći projektil i pogodio je u rame, dok je prvi pogodio u predelu lica i vilice. Nakon ovoga, oštećena uspeva da utrči u dvorište, gde je stanarka uspela da je uvede u svoj stan, zaključa vrata i pozove policiju.

Okrivljeni nije priznao izvršenje dela, ali je sud cenio da je njegovo nepriznavanje dela u suprotnosti sa iskazima oštećene, svedoka koji su saslušani i dokaza koji su izvedeni u toku postupka. Odmeravajući kaznu okrivljenom, sud je kao olakšavajuće okolnosti naveo da je reč o starijoj osobi, da je okrivljeni otac troje dece od kojih je jedno maloletno, kao i činjenicu da je okrivljeni zaposlen kao profesor u srednjoj školi, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio to što okrivljeni ima troje dece a i prosvetni radnik je pa samim tim treba da vaspitava decu i da im bude uzor u pogledu svog ponašanja. U skladu sa navedenim cenjenim okolnostima, okrivljeni je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

Drugi slučaj

Uračunljivom stanju i svestan zabranjenosti svog dela, sa umišljajem, kritičnog dana, okrivljeni je u Šapcu, pokušao da liši života bivšu suprugu na taj način što je sustigavši grupu građana među kojima je bila i oštećena, oštećenoj prišao s leđa i nakon što je prethodno snažno odgurnuo njenu majku koja je držala ispod ruke, rukom uhvatio za kosu i

povukao je prema sebi, a potom desnom rukom u kojoj je držao nož, dužine sečiva 14,5 cm, zadao oštećenoj udarac u predelu leve polovine leđnog dela grudnog koša, nakon čega je držeći je i dalje za kosu, odgurnuo oštećenu ka žičanoj ogradi, usmerivši nož prema njenom vratu. Jedna od svedokinja ga je sve vreme molila da pusti oštećenu, te je videvši da je usmerio nož ka vratu oštećene, pokušala da je zaštititi, tako da je okrivljeni svedokinji zadao udarac oštricom noža u predelu podlaktice leve ruke, nakon čega je ponovo zamahnuo nožem i zadao oštećenoj udarac u predelu desne dojke, nanevši joj na taj način teške telesne povrede opasne po život, pri čemu je delo započeo ali ga nije završio, jer je u tome bio sprečen od strane prisutnih lica, a bio je svestan svog dela i hteo je njegovo izvršenje.

Okrivljeni, koji je po zanimanju mašinbravar i koji do sada nije bio osuđivan, naveo je da je sa oštećenom bio 31 godinu u braku, a da je ona pre četiri godine izvršila promenu imena da bi izbegla neku kaznu u Grčkoj. U braku imaju dvoje dece, a jedno vreme su živeli u Grčkoj. U braku su imali dosta nesuglasica, okrivljeni je sumnjao da ga oštećena vara, te su to nekako izgladili i nastavili da žive zajedno, čak su napravili i zajedničku kuću. Dok su živeli u Grčkoj, oštećena ga je optuživala da pije, mada okrivljeni navodi da nije pio u velikoj meri. Iz Grčke su se u Srbiju vratili 2014. godine. Oštećena je tada napustila kuću i bračnu zajednicu, tako da od tada žive odvojeno, a počela je i brakorazvodna parnica pred osnovnim sudom u Loznici. Okrivljeni je pred sudom izjavio da ne želi da se razvede, ali je oštećena insistirala da se razvedu. Okrivljeni je rekao da oštećenu voli najviše na svetu i da se kaje što je to uradio. U periodu kada se kritični događaj odigrao, oštećena je stanovala kod svoje majke koja je bila protiv njihovog braka. Okrivljeni navodi da se dva meseca pre ključnog događaja nije treznio jer je patio i da se ne seća događaja jer je bio pijan.

Okrivljeni je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina i 6 meseci. Sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio činjenicu da je okrivljeni otac dvoje dece, njegovu neosuđivanost, da je delo izvršio u stanju lako smanjene računljivosti, dok je kao otežavajuće okolnosti sud cenio upornost pri izvršenju dela, budući da je oštećenu udarao više puta nožem u predelu

vitalnih organa tela i svedokinji oštećenoj naneo lake telesne povrede kada je pokušala da zaštititi oštećenu.

Treći slučaj

Okrivljeni, koji je penzioner i neosuđivan do sada, u svojoj porodičnoj kući u Negotinu sa umišljanjem pokušao da liši života svoju suprugu na taj način što je nakon razgovora sa njom, tokom koga se nije složio sa predlogom oštećene da odu na sahranu pokojnog komšije, iz letnje kuhinje uzeo kuhinjski nož dužine sečiva 14,2 cm, došao do oštećene, pa je desnu ruku u kojoj je držao nož podigao visoko iznad svoje glave usmerivši vrh/šiljak sečiva na dole ka oštećenoj uz reči: „Ne možeš više nigde da ideš, sad ću da te isečem nožem i da te zakoljem“. U tom trenutku je oštećena reagovala tako što je svoju ruku stavila preko ruke okrivljenog u kojoj je držao nož, te je tako pokušala da se odbrani. Na ovaj način je uspešla da odbije napad u predelu glave u vrata, ali je okrivljeni uspeo da je ubode u predelu stomaka tako da je sečivo prodrlo u trbušni zid, a zatim i u trbušnu duplju, pri čemu je smrtna posledica izostala usled prisebnosti oštećene i blagovremene i adekvatne medicinske intervencije. Nakon što je ranio oštećenu, okrivljeni je rekao: „Ubo sam te, sad ću da idem na robiju, idi do đavola“ i izašao iz prostorije, a oštećena je uspevala da izvuče nož iz stomaka i izađe iz prostorije držeći nož u ruci i zatražila pomoć komšija, koji su je odvezli u bolnicu, čime je otklonjeno nastupanje smrtnih posledica kod oštećene.

Okrivljeni je na sudu izjavio kako se ne seća događaja, pa ne može ni potvrditi ni osporiti navode optužbe. Okrivljeni i oštećena su u braku preko 50 godina, a razmirice su među njima nastale 7-8 godina pre kritičnog događaja kada je okrivljeni jednog dana primio tužbu za razvod braka, posle čega je brak razveden, ali su oni i dalje nastavili da žive u istoj kući. Na ćerkino insistiranje, oni su se pomirili i ponovo venčali. Krajem 2013. godine oštećena je napustila kuću, ne ostavivši ni poruku gde se nalazi, zbog čega je okrivljeni pokušao da je pronađe najpre kod njene sestre, ali je saznao da se oštećena nalazi kod drugog čoveka.

Kad ju je optuženi tamo potražio, oštećena je u dva navrata odbila da se vrati kući. Tokom proleća 2014. godine oštećena se vratila kući jer se okrivljeni razboleo.

Sud je cenio sve okolnosti slučaja, pa je kao olakšavajuće okolnosti cenio neosuđivanost okrivljenog, činjenicu da se oštećena nije pridružila krivičnom gonjenju već je čak tražila njegovo blaže kažnjavanje, narušeno zdravstveno stanje i godine okrivljenog, dok otežavajuće okolnosti nije pronašao. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 meseci, kao i na meru bezbednosti oduzimanja predmeta izvršenja krivičnog dela – noža.

Četvrti slučaj

Okrivljeni iz Beograda, do sada neosuđivan, sa umišljajem, u stanju bitno smanjene uračunljivosti, kada je njegova sposobnost da shvati značaj svog dela i mogućnost da upravlja svojim postupcima bila bitno smanjena usled jake razdraženosti zbog kojeg je došao u stanje povišenog emocionalnog uzbuđenja, ljutnje i besa, koje je sam izazvao svojom krivicom, pokušao da liši života svoju majku, na taj način što joj je nakon raspravljanja i razgovora sa njom u vezi porodičnog novca koji je potrošio bez znanja roditelja, dok su se šetali ulicom i zelenom površinom u neposrednoj blizini zemljanog nasipa na kome je posađeno rastinje, u trenutku kad su bili na nasipu, prišao s leđa i udario je u predelu leđa. Oštećena je od udarca pala na kolena, nakon čega je uspela da ustane, a okrivljeni je nastavio da je udara, čak je zamahnuo da je udari drvetom, kada je oštećena postavila ruku tako da zaštiti glavu, pa je okrivljeni udario u predelu desne šake i tom prilikom joj naneo tešku telesnu povredu u vidu preloma od druge do četvrte metakarpalne kosti desne šake, usled čega je pala na zemlju. Dok se nalazila u ležećem položaju licem okrenutog ka zemlji, okrivljeni joj je prišao, uhvatio je za kosu u čeonj regiji, povukao glavu unazad i najmanje dva puta zamahnuo nožem na preklapanje dužine sečiva 7,5 cm sa zaobljenim vrhom koji je nosio sa sobom, posekao oštećenu u predelu vrata, nanevši joj tešku telesnu povredu opasnu po život. Okrivljeni je nakon toga napustio lice

mesta i oštećenu ostavio bez pomoći u rastinju, a zatim je u povratku kući kroz prorez na kanalizacionom šahtu ubacio nož kojim je povredio oštećenu, a usput je bacao i odeću u kontejnere kako je išao ulicom.

Oštećena se izjasnila da se ne pridružuje krivičnom gonjenju i da ne ističe imovinsko pravni zahtev. Okrivljeni je u svojoj izjavi datoj pred sudom rekao da je njegov život sa roditeljima od kako su se doselili iz Hrvatske bio jako težak, a posebno njegov odnos sa majkom, sa kojom se stalno svađao i imao brojne nesuglasice, jer su oboje jako temperamentne osobe. Roditelji su se plašili da ne počne da koristi drogu ili da ne počne da se bavi kriminalom, pa su ga zato tukli i zlostavljali, naročito majka, od koje je trpeo i fizičko i psihičko zlostavljanje. Okrivljeni je naveo da je bio meta vršnjačkog nasilja u osnovnoj školi i u tinejdžerskom dobu, jer su vršnjaci mislili da je Hrvat, a kada je ojačao i odrastao, počeo je da se suprotstavlja. Napomenuo je da roditelje nikada nije udario, niti ih je vređao, a smirivale su ga mačke i ljubav prema njima kao i svakodnevno fizičko vežbanje. Kritičnog dana se posvađao sa majkom zbog toga što je prethodnog dana sa devojkom otišao u prodavnicu Tempo gde je očevom karticom pored hrane za kuću kupio i hranu za mačke, za koju je dobio poseban račun, koji nije dao majci na uvid, a koji je ona slučajno videla.

Sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio korektno držanje okrivljenog tokom postupka, priznanje izvršenog dela, iskazano kajanje, da je bio u stanju bitno smanjene uračunljivosti, raniju neosuđivanost, da ovakvo ponašanje nije njegov uobičajeni način ponašanja, da se oštećena ne pridružuje krivičnom gonjenju već da mu je oprostila i da je molila sud da ne bude strog prema njemu. Kao otežavajuće okolnosti, sud je cenio činjenicu da je okrivljeni ostavio oštećenu bez pomoći nakon izvršenja krivičnog dela. Određena mu je kazna zatvora u trajanju od 3 godine i 6 meseci, kao i mera bezbednosti oduzimanja predmeta izvršenja krivičnog dela – noža.

Femicid i pokušaji femicida u periodu januar – jun 2020. godine

Polio ženu benzinom pa je zapalio¹⁰

Pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova uhapsili su 19.07.2020. godine R.B. (52) koji se sumnjiči da je u ponedjeljak, 13. jula, na Novom Beogradu, zapalio Z.K. (66) koja je dva dana kasnije preminula na VMA od zadobijenih opekotina. R.B. je do hapšenja bio u bekstvu, a Više javno tužilaštvo u Beogradu ga tereti za izvršenje krivičnog dela teško ubistvo na svirep način. Osumnjičenog su uhapsili pripadnici MUP Beograd i MUP Smederevo.

Kako je Tužilaštvo saopštilo, osumnjičeni i žrtva bili su u emotivnoj vezi. Osumnjičeni je sačekao žrtvu u zgradi u kojoj je stanovala, prišao joj i polio je iz kanistera u kojem se nalazio benzin. Z.K. se u momentu kada se napad dogodio vraćala iz prodavnice, a R.B. joj je

prišao sa leđa, udario je i ona je pala. Zatim ju je osumnjičeni polio benzinom iz kanistera koji je unapred pripremio, a potom i zapalio. U trenutku kada je Z.K. bila u plamenu i tražila pomoć u zgradi nije bilo nikoga od stanara da joj pomogne. Na kraju je nekako dopuzala do prvog sprata i komšijama počela da lupa na vrata. Kada su oni otvorili, nisu je odmah prepoznali zbog opekotina. Pozvali su odmah Hitnu pomoć i policiju, a Z.K. je bila svesna i rekla da ju je neko napao sa leđa.

Smatra se da je motiv ovog ubistva bila ljubomora osumnjičenog. Naime, osumnjičeni i žrtva su nekada bili u emotivnoj vezi, a ubistvo je počinjeno nakon kraće verbalne svade, pošto je Z.K. odlučila da prekinu vezu. Osumnjičeni i žrtva upoznali su se preko društvenih mreža i tako su započeli vezu. U periodu pre kritičnog događaja, osumnjičeni je žrtvu u prepiskama pronađenim na Fejsbuku sumnjičio da ga je varala sa starijim čovekom, merio je čak i koliko joj je dugo telefon bio zauzet dok je sa nekim razgovarala. Na Facebook nalogu R.B. ima nekoliko objava i fotografija pokojne Z.K. U jednom od komentara, R.B. je nekoliko dana pre ubistva napisao: „Nemoj više da pitaš za mene, ne zanimaš me. Lagala si me. Čak si dala nekom tvoj broj, ne poznaješ ga, zvaao te je, razgovarala si sa njime sat i osam minuta...“

Mediji prenose da se pokojna Z.K. bliskim prijateljima žalila da je R.B. ranije pokušavao da je davi i da često pije, te da ne želi više da bude u vezi sa njim. R.B. nema policijski dosije u Smederevu, ali se njegovo ime u policijskom registru dovodi u vezu s lakšim krivičnim delima: reč je o pet ili šest sitnih krađa na teritoriji Smedereva i Požarevca i jednoj krađi vozila, za šta je bio uslovno osuđen. Osumnjičeni je inače i ranije polivao benzinom i palio ljude, ali ih srećom nije ubio.

¹⁰ Izvori:

<http://rs.niinfo.com/Vesti/a621316/Uhapsen-osumnjice-ni-za-tesko-ubistvo-na-Novom-Beogradu.html>
<https://www.blic.rs/vesti/hronika/polio-zenu-benzinom-pa-je-zapalio-uhapsen-muskarac-osumnjicen-za-svirepo-ubistvo/19g0889>; <https://www.dan.co.me/?nivo=3&rubrika=Srbija&clanak=752519&datum=2020-07-20>; <https://www.021.rs/story/Info/Srbija/248671/Zenu-polio-benzinom-i-zivu-zapalio-zrtva-preminula-od-povreda.html>; <https://www.beograduzivo.rs/info/gradske-vesti/polio-zenu-benzinom-i-zapalio-uhapsen-muskarac-zbog-svirepog-ubistva/>; <https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3215527-zenu-zivu-zapalio-zbog-ljubomora-i-pobegao-detajli-horora-na-novom-beogradu>; <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3500579/napunio-je-kanister-benzina-sacekao-da-se-ona-pojavi-i-zapalio-je-ovo-su-jezivi-detajli-svirepog-ubistva-paljenjem>; <https://www.kurir.rs/crna-hronika/3500543/uhapsen-muskarac-koji-je-polio-benzinom-i-zapalio-zenu-pa-pobegao>; <https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/582666/zenu-zivu-zapalio-zbog-ljubomora-i-pobjegao>; <http://novimagazin.rs/vesti/mup-hapsenje-osumnjicenog-za-teko-ubistvo-koji-je-zivu-zapalio-enu->; <https://www.dnevno.rs/ufokusu/uhapsen-pocinilac-svirepog-ubistva-polio-zenu-benzinom-pa-je-zapalio/>; <https://www.novosti.rs/vesti/hronika/903696/mislilo-vara-kako-radorimir-polio-benzinom-zapalio-zoricu>; <https://srpskainfo.com/preminula-od-povreda-zbog-ljubomora-djevojku-polio-benzinom-pa-zivu-zapalio/>; <https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/uhapseni-je-i-ranije-palio-ljude-otkriveni-detajli-ubistva-na-novom-beogradu-zoricu-spalio-zbog-2020-07-19>

“Srpski Romeo i Julija”: Zet izbo nasmrt svastiku, pa se ubio¹¹

U selu Dupljaja kod Bele Crkve 19. avgusta 2020. godine A.F. (65) ubio je četiri godine mlađu K.T., a zatim izvršio samoubistvo. Policijska patrola je u sobi na krevetu pronašla beživotno telo pokojne K.T. sa vidnom posekotinom na vratu i ubodima na telu, a pored tela nalazio se krvav nož. Telo A.F. pronađeno je obešeno u šupi pored kuće, a na rukama A.F. i u kupatilu pronađeni su tragovi krvi.

Po nalogu Višeg javnog tužilaštva u Pančevu obavljen je uviđaj. U sobi je pronađeno oprostajno pismo koje je navodno A.F. pisao u ime pokojne K.T. a u pismu je navđeno da su se oni zajedno odlučili na tragičan čin. Navodno, njih dvoje su se više puta viđali u Beogradu, Pančevu i Dupljaji, ali nisu smeli da obelodane emotivnu vezi zbog porodice, jer je sestra pokojne K.T. bila u braku sa A.F. Mediji navode da je razlog ove tragedije bio taj što su se A.F. i K.T. plašili osude okruženja, jer je K.T. bila rođena sestra pokojne žene muškarca koji je nakon ubistva izvršio samoubistvo. Takođe, K.T. je iz Beograda, udata je i ima svoju porodicu. Slučaj je policiji prijavila žena koja je rekla da je A.F. njen otac, a K.T. njena tetka.

11 Izvor: <https://www.blic.rs/vesti/hronika/ostavili-oprostajno-pismo-pa-otisli-u-smrt-razotkriven-motiv-ubistva-i-samoubistva/9dj17c0>
<https://evrsac.rs/uzas-u-beloj-crkvi-ubistvo-i-samoubistvo-razotkriven-motiv/>
<https://www.srbijadanas.com/vesti/hronika/zatekla-obesenog-oca-i-zaklanu-tetku-detelji-ubistva-i-samoubistva-kod-bele-crkve-foto-2020-08-19>
<https://rtvpancevo.rs/2020/08/19/tragedija-u-beloj-crkvi-ubistvo-i-samoubistvo/>
<https://www.kurir.rs/crna-hronika/3517367/zet-na-smrt-izbo-bivsu-svastiku-pa-se-ubio-novi-detelji-jezive-porodicne-tragedije-kod-bela-crkve-video-foto>
<https://www.telegraf.rs/vesti/hronika/3227144-detelji-tragedije-kod-bele-crkve-zet-izbo-nasmrt-svastiku-pa-se-ubio-pronadjeno-oprostajno-pismo>
<https://objektiv.rs/vest/295573/srpski-romeo-i-julija-oprostajno-pismo-otkrilo-uzrok-tragedije-u-beloj-crkvi/>

GENDERKNOWLEDGEHUB
kuća rodnih znanja i politika

FemPlatz

Bilten je nastao u okviru projekta „Sprečavanje i iskorenjivanje femicida u Srbiji“ koji realizuju Kuća rodnih znanja i politika, udruženje građanki FemPlatz, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, koji podržavaju UN Women u Srbiji i Evropska unija u okviru projekta „Zaustavljanje nasilja nad ženama u zemljama Zapadnog Balkana i u Turskoj: primena normi, promena svesti“. Sadržaj biltena predstavlja odgovornost partnerskih organizacija i ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

This project is funded by
the European Union

CIP - Каталогизacija у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

343.611:305-055.2(497.11)
343.54(497.11)

SPREČAVANJE i iskorenjivanje femicida u Srbiji
[Elektronski izvor]. Bilten br. 5 / urednica Vida Vilić. -
Pančevo : Udruženje građanki “FemPlatz”, 2020

Način pristupa (URL): <https://www.femplatz.org/index.php>. - Opis zasnovan na stanju na dan 27.10.2020. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-81614-11-2

a) Насиље у породици - Спречавање - Србија
б) Жртве насиља - Жене - Србија в) Фемицид -
Спречавање - Србија

COBISS.SR-ID 24181513